

יד מהרש"א
מסכת פסחים
פרק כל שעה
חלק ב'
מדף כז: עד דף לד:

מפתח

דף כז:	4
תד"ה מה נותר ובא"ד לעיל	4
תד"ה חלבו של שור הנסקל יוכיח	7
דף כח:	9
תד"ה ואתה אומר	9
תד"ה ותנן נמי	10
תד"ה עבודה זרה דלא ממיסה לא בעי שחיקה	12
דף כח:	14
תד"ה וחד לפני זמנו	14
דף כט:	16
סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק א' – רש"י ד"ה מעל חייב	16
סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק ב' – רש"י ד"ה את יום הכפורים ותד"ה מאן יש אומרים	17
סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק ג' – רש"י ד"ה כר' נחוניא ובא"ד לאשמועינן	22
סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק ד' – רש"י ד"ה ורב יוסף ותד"ה רב אשי אמר בדף כט:	25
תד"ה בדין הוא	32
תד"ה מאן יש אומרים	33
תד"ה ר' נחוניא	34
תד"ה אין פודין את הקדשים	36
תד"ה אין פודין	38
דף כט:	40
תד"ה רב אשי אמר	40
רש"י ד"ה אי נימא בנותן טעם	41
דף ל:	42
תד"ה אמר רבא	42
דף ל:	43
תד"ה והלכתא	43
תד"ה התורה העידה ובא"ד ויש לומר ובא"ד כיון דחשיב	44
דף לא:	47
גמרא אי אמרת בשלמא ותד"ה משתעבדנא	47
רש"י ד"ה ישראל שהלווה	52
דף לא:	54
תד"ה שקונה משכון	54
רש"י ד"ה לא קשה	56
דף לב:	59
רש"י ד"ה כר' נחוניא ובא"ד לאשמועינן	59
תוספות ד"ה דבר הראוי להיות קדש	60
דף לב:	62
תד"ה ואין נתינה	62
תד"ה מעילה שלא וכו'	63
דף לג:	67
תד"ה ומינה ותד"ה אף מעילה בכזית	67
גמרא לא אם אמרת בשאר מצוות שכן לא מתחייב בהן שאינו מתעסק כו'	71
דף לג:	73
תד"ה אמר קרא	73

תד"ה לאימת ובא"ד וההיא.....	74
דף לד.....	77
תד"ה בשליקתא.....	77
תד"ה טהרו מלטמא.....	78
סוגיא דעובר צורתו והציץ מרצה חלק א'- תד"ה למה לי עיבור צורה.....	82
דף לד:.....	84
סוגיא דעובר צורתו רש"י בד"ה אי אמרת בשלמא ותוס' ד"ה שאם זרק הורצה.....	84
רש"י ד"ה הכי גרסינן.....	86
רש"י ד"ה אף אנן נמי תנינא.....	90

דף כז:

תד"ה מה נותר ובא"ד לעיל

תוס' בד"ה מה נותר כו' דלית לך למעוטי מנותר אלא שאר אסורין כו' עכ"ל שאר אסורין דלעיל דהיינו שור הנסקל לא אצטריך ליה למעוטי כיון דלא דמי לנותר דהוי בכרת אלא משום דההוא יתורא דקרא דלא יאכל דמוקמינן ליה לשאר איסורים בבשר טמא הוא דכתיב דלית ביה כרת ואיכא למילף מיניה שפיר שור הנסקל שיהיה בשריפה אי לאו האי מיעוטא דהנותר בשריפה ודו"ק:

בא"ד לעיל היכי יליף שאר אסורין כו' דלחמין בפסח לא צריך קרא דמצי למילף במה מצינו עכ"ל ר"ל במה מצינו מנותר דהוה נמי בכרת אבל שאר אסורין לא מצי למילף לאסור בהנאה במה מצינו מבשר טמא שאינו בכרת ואסור בהנאה דנבילה תוכיח שאסור באכילה ואינו אסור בהנאה ודו"ק:

(1) גמרא דף כד. לפי הבנת הוה אמינא של תוספות

(א) הקדמה

(i) לגבי נותר כתיב "ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא"

(ב) קשיא

(i) מפסוקים אחרים כבר למדנו איסור אכילה ואיסור הנאה לנותר

(ii) למאי איצטריך הך לא יאכל כי קדש הוא

(ג) תירוץ דר' יונתן

(i) אם אינו ענין לנותר תנהו ענין לכל איסורין שבתורה דכל היכא דאיכא איסור אכילה אסור נמי בהנאה

(2) רש"י שם

(א) "לכל איסורין שבתורה" משמעו לכל היותר חמץ בפסח ושור הנסקל

(ב) דלשאר איסורי אכילה כבר פרט לך הכתוב היתר הנאה

(3) המשך דגמרא לפי הבנת הוה אמינא של תוספות

(א) קשיא

(i) נילף במה מצינו מן נותר

(1) דכמו דנותר בשריפה

(2) "כל איסורין שבתורה" נמי בשריפה הואי

(ב) תירוץ

(i) אמר קרא ושרפת את הנותר באש

(ii) נותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה

(ג) הקדמה

(i) לגבי קדשים שנטמאו כתיב "והבשר ... אשר יגע בכל טמא לא יאכל"

(ד) קשיא

- (i) מפסוקים אחרים כבר למדנו איסור אכילה ואיסור הנאה לקדשים שנטמאו
- (ii) למאי איצטריך הך לא יאכל
- (ה) תירוץ דרב פפא
- (i) אם אינו ענין לקדשים שנטמאו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה דכל היכא דאיכא איסור אכילה אסור נמי בהנאה
- (ו) קשיא
- (i) נילף במה מצינו מן קדשים שנטמאו
- (1) דכמו דקדשים שנטמאו בשריפה
- (2) "כל איסורין שבתורה" נמי בשריפה הואי
- (ז) תירוץ
- (i) אמר קרא ושרפת את הנותר באש ללמד
- (1) דלא זו בלבד דלא דרשינן במה מצינו מן נותר לשריפה לכל איסורין שבתורה
- (2) אלא אף זו דלא דרשינן במה מצינו מן קדשים שנטמאו לשריפה לכל איסורין שבתורה
- (4) ברייתא בדף כז:
- (א) ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא בשריפה
- (ב) והדין נותן
- (i) נותר אסור באכילה וחמץ אסור באכילה
- (ii) מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה
- (5) תוספות
- (א) קשיא
- (i) למאן דאמרי בדף כד: אשר נותר בשריפה ואין כל איסורין בשריפה
- (ii) היאך מצי ר' יהודה למיסמך על נותר למילף דין שריפה לחמץ
- (ב) תירוץ כמבואר במהרש"א ד"ה מה נותר
- (i) הי לך מסקנא דתוספות בביאור סוגיין בדף כד.
- (ג) חלק א'
- (i) חמץ דומה מאד לנותר דתרוייהו בכרת ובבל תותירו
- (ii) שור הנסקל דומה במקצת לקדשים שנטמאו דתרוייהו אסורין באכלה ולית להו עונש כרת
- (iii) שור הנסקל אינו דומה לנותר כל עיקר מפני שנותר בכרת ושור הנסקל אינו בכרת
- (iv) ולכן מובן
- (1) אשר "במה מצינו" מן נותר לחמץ עדיף מן "במה מצינו" מן קדשים שנטמאו לשור הנסקל
- (2) ודלית למידרש "במה מצינו" מן נותר לשור הנסקל כל עיקר
- (ד) חלק ב'
- (i) לימוד דיכולין למיגמר מן "במה מצינו" לא סמכינן על "אם אינו ענין" למיגמרי

(ii) ודיקא היכא דליכא למידרש "במה מצינו" לאיזו לימוד צריכין למיגמר אותו לימוד בדרך "אם אינו ענין"

(ה) חלק ג'

(i) בדף כד. הבין ר' יונתן מעיקרא

(1) אשר "במה מצינו" מן נותר לחמץ שהוא חזק מאד

(א) סגי למילף איסור הנאה לחמץ מבלי למיסמך על "אם אינו ענין"

(ב) וסגי למילף שריפה לחמץ למרת מיעוט של "הנותר"

(2) ואשר לשור הנסקל ליכא "במה מצינו" מן נותר להפיק ממנו איסור הנאה ושריפה

(ii) ולכן קא מסיק ר' יונתן

(1) אשר לימוד "אם אינו ענין" על כרחך שבא למילף איסור הנאה לשור הנסקל

(2) ומחמת דליכא שום לימוד למילף שריפה לשור הנסקל מובן מאליו – אף בלי שום מיעוט – דליכא שריפה לשור הנסקל

(ו) חלק ד'

(i) ולכן מוכרח אשר לשיטת ר' יהודה

(1) ליכא למימר "אי מה כאן בנותר בשריפה אמר קרא וכולי" לא לגבי חמץ ולא לגבי שור הנסקל

(2) ובזה מובן דאכן מצי ר' יהודה למילף שריפה מן נותר לחמץ

(ii) ודיקא לשור הנסקל קאמרי "אי מה כאן וכולי" אליבא שיטת רב פפא דקבענו דאליבי איכא למילף שריפה "במה מצינו" מן קדשים שנטמאו לשור הנסקל

(iii) ותירצו אשר

(1) שלא כחמץ דאית לגבי' במה מצינו חזק מן נותר ואשר אותו "במה מצינו" לגבי שריפה לית למיפרכי' על ידי מיעוט של "והנותר"

(2) "במה מצינו" מן קדשים שנטמאו לשור הנסקל גרע ומצינו למיפרכי' על ידי מיעוט של "והנותר"

(ז) חלק ה' – המשך תוספות כמבואר במהרש"א בא"ד ולעיל

(i) קשיא

(1) אמאי איצטריך רב פפא למיסמך על אם אינו ענין למילף איסור הנאה מן קדשים שנטמאו לשור הנסקל

(2) הרי מצי למילף לאיסור הנאה בכמה מצינו

(ii) תירוץ

(1) אותו במה מצינו מן קדשים שנטמאו לגבי איסור הנאה מצינו למפרכי' מנבילה דאסורה באכילה ואינה אסורה בהנאה

(ח) { צריך עיון דלכאורה מצי נמי למיסמך על נבילה תוכיח להפריך במה מצינו לשריפה מן קדשים שנטמאו לשור הנסקל }

תד"ה חלבו של שור הנסקל יוכיח

בד"ה חלבו של שור כו' ותירץ דלא דמי ליה בבל תותירו עכ"ל ואין להקשות כיון דאסקי אדעתייהו הך פירכא דבל תותירו א"כ מה יוכיח איכא דהא חמץ דמי לנותר בבל תותירו משא"כ שור הנסקל וי"ל דסמכו עצמם למימר יוכיח נמי אהא לדברי ר"י כדמסיק דאשם תלוי וחטאת כו' לדבריך יוכיחו וק"ל:

(1) ברייתא

(א) ר' יהודה

(i) אין ביעור חמץ אלא בשריפה

(ii) והדין במה מצינו נותן

(1) נותר אסור באכילה וענוש כרת וחמץ אסור באכילה וענוש כרת

(2) מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה

(ב) אמרו לו

(i) חלבו של שור הנסקל יוכיח דלא דרשינן במה מצינו זו

(ii) דהרי חלבו של שור הנסקל אסור באכילה וענוש כרת ואף על פי כן לא טעון שריפה

(ג) חזר ר' יהודה ודנו דין במה מצינו אחר

(i) נותר וחמץ שניהם בבל תותירו ולכן ילפינן שריפה מן נותר לחמץ

(ii) מה שאין כן חלבו של שור הנסקל שאינו בבל תותירו ולכן אינו בשריפה

(ד) אמרו לו

(i) אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק יוכיח

(ii) דבבל תותירו הן ואף על פי כן קסברת דאינן בשריפה

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) בשלב סוגיין בדאמרו לו אשר חלבו של שור הנסקל יוכיח דיכול להיות אשר דבר שאסור באכילה וענוש כרת שלא יהא בשריפה

(1) אמאי לא תירץ ר' יהודה

(א) דאכן חלבו של שור הנסקל בשריפה הוא

(ב) מכח במה מצינו דבין נותר בין חלבו של שור הנסקל אסורין באכילה וענוש כרת

(ב) תירוץ

(i) ליכא במה מצינו למילף מיני' שריפה לחלבו של שור הנסקל

(ii) דשאני נותר שהוא בבל תותירו מה שאין כן חלבו של שור הנסקל שאינו בבל תותירו

(3) מהרש"א ד"ה חלבו

(א) קשיא

(i) אם בשלב זו כבר אסיק אדעתייהו הך דבל תותירו

(1) בדהקשו אשר חלבו של שור הנסקל יוכיח

(2) הוי להו לתרץ

(א) אשר יכולין לבסס במה מצינו לחמץ מנותר בהא דתרוייהו בבל תותירו הן

(ב) ואשר אותו במה מצינו לית לאוקמי' לחלבו של שור הנסקל

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי

(1) ברם כבר אסיק אדעתייהו גם כן דבסוף יופרך אותו במה מצינו

(2) מכח יוכיח מן אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק

דף כח.

תד"ה ואתה אומר

**דף כח עמוד א] בד"ה ואתה אומר כו' טעמא דר"י דריש בת"כ מכי קודש הוא כו' עכ"ל
משום דדרשינן לעיל כל שבקודש פסול בשריפה אצטריך להאי מיעוטא דהוא למעט אלו
שבקודש ואינן בשריפה וק"ל:**

תד"ה ותנן נמי

בד"ה ותנן נמי כו' ורחמנא אמר לא ידבק בידך מאומה וגו' אבל בעבודת כוכבים לא כתיב אכילה ואיסור אפילו שלא כדרך הנאה עכ"ל ומיהו אצטריך ליה להאי קרא דלא ידבק וגו' לאיסור אף על גב דאינו מגדל צמחים אלא בזה וזה גורם כדמוכח התם ע"ש:

(1) משנה

(א) ר' יהודה

(i) אין ביעור חמץ אלא שריפה

(ב) רבנן

(i) אף מפזר וזורה לרוח או מטיל לים

(2) משנה במסכת עבודה זרה לגבי ביטול עבודה זרה

(א) ר' יוסי

(i) שוחק וזורה לרוח או מטיל לים

(ב) רבנן

(i) מטיל לים

(1) דאם שוחק אף הוא נעשה זבל ומגדל צמחים ויכול להיות דיהנה מאותן צמחים

(2) ורחמנא אמר לא ידבק בידך מאומה

(3) תוספות

(א) שאלה

(i) האם מוכרח אשר רבנן דמסכת עבודה זרה דחיישי להנאת צמחים לא ס"ל כרבנן דמסכת פסחים דלא חיישי להנאת צמחים

(ב) תשוב ה

(i) לא מוכרח מטעם דלהלן

(ג) חלק א'

(i) קבענו בדף כד:

(ii) דכל היכא דכתיב איסור אכילה בהדיא ואיכא נמי איסור הנאה

(1) אינו עובר על איסור הנאה אלא בנהגה דרך הנאתן

(iii) ודכל היכא דלא כתיב איסור אכילה בהדיא ואיכא נמי איסור הנאה

(1) עובר על איסור הנאה אפילו בנהגה שלא דרך הנאתן

(ד) חלק ב'

(i) לגבי חמץ כתיב איסור אכילה בהדיא ולכן אינו עובר על איסור הנאה של חמץ אלא בנהגה דרך הנאתן

(ii) ולגבי עבודה זרה לא כתיב איסור אכילה בהדיא ולכן עובר על איסור הנאה של עבודה זרה אפילו בנהגה שלא דרך הנאתן

(ה) חלק ג'

(i) נמצא דיכול להיות אשר רבנן דמחמירי במסכת עבודה זרה הן הן אותן רבנן דמקילי לגבי חמץ

(ii) משום

(1) דליהנות מן צמחים הללו שלא כדרך הנאתן הוא

(2) ולכן

(א) לגבי חמץ הנאה זו מותרת

(ב) ולגבי עבודה זרה הנאה זו אסורה

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם כן למה איצטרכי להו לרבנן למיסמך על "לא ידבק בך מאומה" לאסור הנאה זו לגבי עבודה

זרה

(ב) תירוצ

(i) הגם דעבודה זרה שנשחק גורם איסור הוא לגידול צמחים

(ii) מכל מקום קרקע עולם גורם היתר הוא לגידול צמחים

(iii) ואיצטריך קרא למילף איסור הנאה אף באופן דזה וזה גורם

תד"ה עבודה זרה דלא ממיסה לא בעי שחיקה

בד"ה עבודת כוכבים דלא כו' ולפ"ז לרב יוסף בשאר נהרות לא מהני שחיקה מדקאמר מצריך להוליך לים המלח כו' עכ"ל ר"ל דאי בשאר נהרות נמי מהני שחיקה לרב יוסף וליכא לאפלוגי בין ים המלח לשאר נהרות כלל א"כ אמאי נקט בכמה דוכתין ים המלח דלא הל"ל אלא יוליכו למים ומהרש"ל נדחק בזה ולא ידעתי למה ואין להקשות לפום סברא דהשתא לר' יוסי אמאי שרי לשחוק ולזרות לרוח טפי מלהוליכו לשאר נהרות די"ל כמ"ש לקמן התוס' דבשאר נהרות איכא למיחש טפי שהמים יוליכו אותו למקום אחד לידות הנהר משא"כ בשוחק וזורה לרוח שאינו בא למקום אחד ובדברי התוס' בזה פרק כ"ה נפל טעות בדבריהם וע"ש בחדושינו וק"ל:

בא"ד וליכא בין רבה לרב יוסף אלא חמץ בשאר נהרות ע"כ ר"ל לענין דינא ליכא בינייהו אלא חמץ בשאר נהרות דבעבודת כוכבים ליכא בינייהו לענין דינא אלא בפרושא דמתני' דרב יוסף מוקי לה בשאר נהרות וע"י שחיקה ורבה מוקי לה לים המלח בלא שחיקה ודו"ק:

(1) משנה לגבי חמץ

(א) רבנן

(i) אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים

(2) משנה לגבי עבודה זרה

(א) ר' יוסי

(i) שוחק וזורה לרוח או מטיל לים

(3) גמרא כמבואר בתוספות

(א) טבלא דלהלן מסכם שיטות רבה ורב יוסף לרבנן בחמץ ולר' יוסי בעבודה זרה

(ב) שים לב דאיכא ב' שיטות בתוספות להבנת דברי רב יוסף: שיטת "לכאורה" ושיטת "מסקנא דתוספות"

לשון המשנה	רבה	רב יוסף לשיטת "לכאורה" דתוספות	רב יוסף לשיטת מסקנא דתוספות
רבנן לגבי חמץ – אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים	זורה לרוח בצירוף פירור או מטיל לים בצירוף פירור	זורה לרוח בצירוף פירור או מטיל לים אף בלי פירור	זורה לרוח בצירוף פירור או מטיל לים אף בלי פירור
ר' יוסי לגבי עבודה זרה – שוחק וזורה לרוח או מטיל לים	כוונת דברי ר' יוסי: "מטיל לים" משמעו לים המלח ולא נאמרה שחיקה לגבי"	כוונת דברי ר' יוסי: "מטיל לים" משמעו לים המלח ונאמרה שחיקה לגבי"	כוונת דברי ר' יוסי: "מטיל לים" משמעו בשאר נהרות ונאמרה שחיקה לגבייהו"
נמצא דמטיל לים המלח אף בלי שחיקה ולשאר נהרות דיקא בצירוף שחיקה	נמצא דמטיל לים המלח אף בלי שחיקה ולשאר נהרות דיקא בצירוף שחיקה	נמצא דמטיל לים המלח בצירוף שחיקה ובשאר נהרות לא מהני שחיקה כמבואר להלן	נמצא דמטיל לים המלח אף בלי שחיקה ולשאר נהרות דיקא בצירוף שחיקה דומיא דרבה

(4) תוספות כמבואר במהרש"א בד"ה עבודת כוכבים

(א) לשיטת "לכאורה" מוכרח אשר רב יוסף ס"ל דלר' יוסי אסור להטיל בשאר נהרות אפילו בשחיקה

(ב) דאי לאו הכי אמאי מדייק רב יוסף אשר לר' יוסי הא דקתני דמטיל לים בשחיקה דיקא בים המלח משתעי

(5) המשך תוספות

(א) עיין בטבלא ותמצא דלשיטת מסקנא דתוספות לא פליגי רבה ורב יוסף אלא אלו בחמץ איצטריך פירור במטיל לים

(ב) בניגוד לשיטת "לכאורה" אשר רבה ורב יוסף אף לגבי עבודה זרה פליגי

(6) מהרש"א בא"ד וליכא

(א) אין הכי נמי דלשיטת מסקנא דתוספות לא פליגי רבה ורב יוסף **בדין** אלא לגבי חמץ

(ב) אבל לגבי עבודה זרה מיהת פליגי **בכוונת** דברי ר' יוסי

(i) דהיינו לשיטת מסקנא דתוספות

(1) קסבר רבה דר' יוסי באמרו "מטיל לים" כיוון לים המלח ולכן קאמר רבה אשר ר' יוסי לא כוון להצריך שחיקה בגוון דמשנה

(2) קסבר רב יוסף דר' יוסי באמרו "מטיל לים" כיוון לשאר נהרות ולכן קאמר רב יוסף אשר ר' יוסי כוון להצריך שחיקה בגוון דמשנה

(7) מהרש"א בד"ה עבודת כוכבים

(א) קשיא לשיטת "לכאורה"

(i) אכן אמאי מהני שחיקה לזורה לרוח ולא מהני למטיל לשאר נהרות

(ב) תירוץ

(i) בשאר נהרות איכא למיחש שהמים יוליכו אותו למקום אחד לידות הנהר

(ii) משא"כ בזורה לרוח שאינו בא למקום אחד

דף כח:

תד"ה וחד לפני זמנו

[דף כח עמוד ב] בד"ה חד לפני זמנו כו' ואור"י כיון דחד מהני קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם עכ"ל יש לדקדק מדבריהם דהכא אדבריהם דלעיל שכתבו תימה לרשב"א לימא דא"ב חמץ נוקשה כו' דמרבין ליה מכל מחמצת לא תאכלו דלחזקיה שרי בהנאה כיון דלא כתיב לא יאכל ולר' אבהו כו' ע"ש הא איכא לתרוצי כי הכא כיון דחד מהנהו קראי איסור הנאה משמע לא נחלק ביניהם דליכא למימר דא"כ להוי נמי חמץ נוקשה בכרת משום דלא נחלק ביניהם דא"כ ה"נ מהאי טעמא הכא בלפני זמנו ולאחר זמנו ליהוי בכרת וי"ל דאיכא הכא שום מיעוטא לר"י דתוך זמנו בכרת ואין לפני זמנו ולאחר זמנו בכרת וק"ל:

(1) הקדמה

(א) "כל מחמצת לא תאכלו" קא מילף אשר חמץ נוקשה יש לו דין חמץ ואסור בלאו

(ב) ברם חמץ נוקשה אינו ענוש כרת

(2) גמרא דף כג:

(א) מחלוקת חזקי' ור' אבהו

(i) חזקי' אית לי' דדיקא לא יאכל בצירי קא מילף בין איסור אכילה בין איסור הנאה

(ii) ר' אבהו אית לי' אשר לא יאכל בחולם סגי למילף בין איסור אכילה בין איסור הנאה

(ב) קשיא

(i) מאי בינייהו

(ii) כלומר באיזו דין פליגי חזקי' ור' אבהו

(3) תוספות דף כג: ד"ה מאי בינייהו

(א) קושיית רשב"א

(i) כיוון דילפינן איסור חמץ נוקשה מקרא דכל מחמצת לא תאכלו דכתיב בחולם

(ii) הוי לה לגמרא לישב דבחמץ נוקשה פליגי

(1) דלחזקי' מותר בהנאה

(2) ולר' אבהו אסור בהנאה

(ב) תירוץ

(i) כיון דרבי מן "כל מחמצת לא תאכלו" אשר חמץ נוקשה אסור באכילה

(ii) לא מחלקין בין חמץ גמור לחמץ נוקשה אלא מרבין חמץ נוקשה אף לאיסור הנאה

(ג) פירכא

(i) אלו לא מחלקין הוה להו לרבות חמץ נוקשה אף לדין ענוש כרת

(ii) אלא מוכרח אשר לחזקי' אכן מחלקין ומוקמינן לריבוי דיקא לאיסור אכילה ולא לאיסור הנאה

(iii) וקושיית תוספות בד"ה מאי בינייהו במקומה עומדת

4) גמרא דידן

א) לר' יהודה חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אסור בהנאה בלאו

(i) והיינו טעמא דתלתא קראי כתיבי

(1) לא יאכל (בצירי) חמץ

(2) כל מחמצת לא תאכלו (בחולם)

(3) לא תאכל (בחולם) עליו חמץ

(ii) חד לתוך זמנו חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו

(iii) ברם דיקא בתוך זמנו ענוש כרת

5) תוספות דידן בד"ה וחד לפני זמנו

א) קשיא

(i) מסתבר

(1) אשר לא יאכל בצירי היינו קרא דמשתעי בתוך זמנו

(2) ואשר חד מן ב' קראי דכתיבי בחולם משתעי בחמץ לפני זמנו

(ii) ותיקשי מנא לי' לחזקי' איסור הנאה לפני זמנו

ב) תירוץ

(i) כיון דרבי מן "לא יאכל חמץ" בצירי איסור הנאה לתוך זמנו

(ii) לא מחלקינן ומרבינן איסור הנאה ללפני זמנו מן חד דאידיך תרי קראי

ג) שים לב

(i) אשר תוספות בסוגיא דידן לא מפריכינן לתירוץ זו ככה

(1) השתא דאמרת דלא מחלקין

(2) אמאי ליכא ענוש כרת לחמץ לפני זמנו

6) מהרש"א

א) קשיא

(i) מאי שנא

(1) דבדף כג: לתירוץ דלא מחלקין בין חמץ גמור לחמץ נוקשה מקשי תוספות דמאי שנא ענוש

כרת דמחלקין בו בין חמץ גמור לחמץ נוקשה

(2) ובסוגיא דידן לתירוץ דלא מחלקין בין לפני זמנו לתוך זמנו לא מקשי תוספות דמאי שנא

לפני זמנו דליכא ענוש כרת ותוך זמנו דאיכא ענוש כרת

ב) תירוץ

(i) תוספות נקטי דאיכא שום מיעוט דמילף דליכא כרת לפני זמנו

דף כט.

סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק א' – רש"י ד"ה מעל חייב

[דף כט עמוד א] בפרש"י בד"ה מעל חייב כו' כר"ש דאמר חמץ לאחר הפסח מותר כו' עכ"ל ולפירושו ס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי וה"ה דה"מ לפרש דס"ל כו' יוסי הגלילי דאפילו תוך זמנו מותר בהנאה ודבר הגורם לממון לאו כממון דמו וכ"ה בדברי בעל המאור ע"ש:

(1) הקדמה

(א) לר' שמעון אליבא דרבא

(i) חמץ של ישראל אסור בהנאה בפסח מדאורייתא ולאחר הפסח אסור בהנאה מדרבנן

(ii) חמץ של הקדש אסור בהנאה בפסח מדאורייתא ולאחר הפסח מותר בהנאה אפילו מדרבנן

(ב) לר' יוסי הגלילי

(i) חמץ של ישראל מותר בהנאה בפסח

(2) ברייתא

(א) תנא קמא אית לי' דהאוכל חמץ של הקדש במועד מעל

(3) גמרא כמבואר ברש"י אליבא דר' יוחנן

(א) תנא קמא כר' שמעון אית לי' דחמץ של הקדש שעבר עליו הפסח מותר בהנאה

(ב) ואע"ג

(i) דבמועד עוד לא הוזק הקדש

(ii) דאותו חמץ על כל פנים לא הי' ישראל רוצה לפדותו במועד בזמן דחמץ של הקדש אסורה לו

(ג) מכל מקום

(i) מעל למ"ד דבר הגורם לממון כממון דמי

(ii) לפי דאכילת אותו חמץ במועד גרם לגזבר שלא יוכל למכרו אחר המועד

(iii) בזמן שישראל הי' פודהו דאז הותר חמץ של הקדש בהנאה

(4) מהרש"א

(א) הי' יכול לאוקמי' לתנא קמא אליבא דר' יוסי הגלילי

(i) אף למ"ד דבר הגורם לממון לאו כממון דמי

(ii) דהרי הוזק הקדש מיד במועד

(iii) דאי לאו דאכלו הי' הקדש יכול ליהנות ממנו גם במועד ע"י פדי' לישראל שמותר לו בהנאה

(ב) עיין בבעל המאור

סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק ב' – רש"י ד"ה את יום הכפורים ותד"ה מאן יש אומרים

בד"ה את יום כו' יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא במזיד דבר כרת הוא והכא בשוגג כו' עכ"ל לכאורה נראה לפרש דודאי לענין תשלומי ממון א"נ דשגג נמי בכרת פטור דכיון דר' נחוניא עושה יוה"כ כשבת ואנן קי"ל כחזקיה דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין כמ"ש התוס' ומינה דחייבי כריתות נמי שוגגין פטורין ולא קשיא להו הכא אלא לענין דפטר אותו נמי מקרבן מעילה כדקתני לא מעל דליכא למפטריה בשגג נמי בכרת דא"כ כל חייבי מיתות שוגגין פטורין נמי מחטאת והרי התורה חייבו אלא דאיכא לאוקמי דפטר נמי מקרבן מעילה לר' נחוניא בהזיד בחמץ ואפילו שגג בהקדש וכפרש"י מיהו בההיא שמעתין דלקמן דהאוכל תרומת חמץ בפסח כו' נראה מפרש"י דלא קים ליה כחזקיה ואיכא תנא דפליג אדבי חזקיה כמ"ש התוס' פרק אלו נערו ע"ש ועוד יבא בדברי התוס' בזה ובפרש"י לקמן ודו"ק:

בד"ה מאן י"א כו' אמאי פטר כרת מתשלומין והא כו' עכ"ל לכאורה נראה לפרש דל"ל משום דאיירי בהזיד בכרת דאין לחלק בין שוגג למזיד דהא קי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין של ממון כמ"ש התוס' לקמן ומזה שהקשו מההיא דאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם דאין לחלק בין שגג התם בחמץ להזיד בחמץ מה"ט דכל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין ובפשיטות אההיא דהאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם לא קשיא להו מההיא דכל חייבי מיתות שוגגים פטורין מתשלומין משום דהכי גלי לן קרא דלא מפטר משום חיוב מיתה וה"ה מחיוב כרת ולכך קשיא להו אדהכא דע"כ לא נימא הכי א"ק דאימא ודאי דבעלמא אין לחלק בין שוגג למזיד מדתני דבי חזקיה אבל הכא מה"ט איכא לפלוגי דבשוגג [בכרת לא] פטר כיון דגלי דחייב בשוגג דמיתה ה"ה בשוגג דכרת כההיא דאוכל תרומת חמץ וכן נרא' שזהו דעת רש"י (דהכא) [דהתם] פירש שהזיד בחמץ ולקמן פירשו ששגג בשתיהן וע"כ נראה דמשמע להו מדקתני מעל ששגג בהקדש כמ"ש התוס' לקמן וה"ה ששגג בחמץ דאל"כ ליתני שהזיד בחמץ בהדיא ואיירי כההיא דלקמן בהאוכל תרומת חמץ דאיירי ששגג בשתיהן ודו"ק:

(1) הקדמה א'

- (א) חייבי מיתות בית דין פטורין מן התשלומין דקים לי' בדרכה מיני
- (ב) ר' נחוניא בן הקנה – חייבי כריתות פטורין מן התשלומין
- (ג) חזקי' – חייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין
- (ד) מובן
- (i) דעל ידי צירוף של הך דר' נחוניא בן הקנה והך דחזקי'
- (ii) אף חייבי כריתות שוגגין פטורין מן התשלומין

(2) הקדמה ב'

- (א) שגג במעילה חייב קרבן ובתשלומי קרבן וחומש

(3) הקדמה ג'

- (א) רבי – הזיד במעילה במיתה בידי שמים

- 4) הקדמה ד' (א) שגג בתרומה משלם קרן וחומש (ב) הזיד בתרומה במיתה ידי שמים
- 5) הקדמה ה' (א) הזיד בחמץ בכרת (ב) ברייתא
- 6) (א) האוכל חמץ של הקדש במועד (i) תנא קמא – מעל (ii) יש אומרים – לא מעל
- 7) גמרא (א) היינו טעמא דיש אומרים דאית להו כר' נחוניא בן הקנה דחייבי כריתות פטורין מן התשלומין (ב) רש"י כמבואר במהרש"א ד"ה את יום הכפורים (א) "יש טועים" (i) נוקטים דברייתא משתעי בשגג בין במעילה בין בחמץ (ii) ולהבנת רש"י מקשין ליש אומרים או במהלך א' או במהלך ב' (ב) מהלך א' לקושיית יש טועים (i) ניהא להו ליש טועים הא דיש אומרים ס"ל דלא מעל במובן דפטור מתשלומין (1) מחמת דיש אומרים ס"ל כחזקי' אליבא דר' נחוניא בן הקנה אשר חייבי כריתות שוגגין פטורין מן התשלומין (ii) ברם מקשים (1) דמלישנא דיש אומרים אשר "לא מעל" משמע דפטור גם כן מקרבן מעילה (2) ולא יתכן אשר חייבי כריתות שוגגין פטורין אף מקרבן (א) דאלו כן לעולם יפטר מלהביא קרבן חטאת בחייבי כריתות שוגגין (ב) הגם דכתיב בהדיא דבחיבי כריתות שוגגין מביאין קרבן חטאת (ג) מהלך ב' לקושיית יש טועים (i) נבאר להלן בעמוד 23 דאיכא מאן דפליג אחזקי' ודנראה דרש"י ס"ל דלא קים לן להלכה כחזקי' (ii) ואף יש טועים ס"ל ככה (1) ונמצא דחייבי מיתות שוגגין וחייבי כריתות שוגגין אינן פטורין אפילו מתשלומין (2) ולכן מקשי מאי טעמא דלא מעל (ד) תירוץ רש"י לקושיית יש טועים (i) בברייתא מדובר בשגג במעילה והזיד בחמץ ומחמת זדון חמץ פטור בין מתשלומין בין מקרבן (ii) כלומר דרש"י מחלק בין שוגג למזיד

- (1) דבשגג בחמץ ושגג במעילה או דחייב קרבן מעילה למהלך א' או דחייב אפילו בתשלומין למהלך ב'
- (2) מה שאין כן בהזיד בחמץ ושגג במעילה דפטור בין מתשלומין בין מקרבן מעילה
- (9) תוספות ד"ה מאן יש אומרים כמבואר במהרש"א
- (א) חלק א'
- (i) תוספות פליגי ארש"י
- (1) ואית להו דהיינו טעמא דיש אומרים דלא מעל
- (2) דס"ל כחזקי' ודמכח חזקי' פטור בין מן התשלומין בין מקרבן מעילה
- (3) דלא מחלקין בין שגג בחמץ ושגג במעילה להזיד בחמץ ושגג במעילה
- (ב) חלק ב'
- (i) קשיא לשיטת תוספות
- (1) לרבי דאית לי' אשר הזיד במעילה במיתה לחזקי' לעולם לא יחייב אדם תשלומי מעילה וקרבן מעילה בשגג במעילה
- (2) דהרי אותו שגגת מעילה הוא גופי' הוי חייבי מיתת מעילה שוגגין
- (3) ולכן מוכרח אשר גילתה תורה אשר שיטת חזקי' אין לה מקום לגבי שגגת מעילה
- (ii) ותיקשי
- (א) דמאי שנא דהיכא דשגג נמי בחמץ
- (ב) דאמרינן דפטור משום הם דחזקי'
- (ג) תירוצ
- (i) תורה אכן גילתה דליכא לאוקמא הך דחזקי' בשגגת מעילה גרידא
- (ii) ברם לא גילתה תורה דליכא לאוקמא הך דחזקי' למיפטר מתשלומי מעילה היכא דשגג נמי בחמץ
- (iii) בקיצור היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי
- (iv) והיינו טעמא דיש אומרים דלא מעל
- (10) רישא דמשנה בדף לא:
- (א) האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש
- (11) רש"י ותוספות
- (א) מדובר בשגג בתרומה ושגג בחמץ
- (12) גמרא שם
- (א) אתיא אפילו לר' נחוניא בן הקנה
- (ב) דבאופן זה לא אמרינן קם לי' בדרבה מיני'
- (13) תוספות - ביאור דגמרא אליבא דרש"י ותוספות
- (א) לרש"י למהלך ב' לעיל ניחא
- (i) דרש"י אית לי' דלא אזלינן בשיטת חזקי'

- (ii) ולכן בשוגג ליכא קם לי בדרכה מיני' כל עיקר
- (ב) ברם לתוספות קשה
- (i) דהרי אית להו דאזלינן בשיטת חזקי' דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין
- (ג) אולי נתרץ לתוספות
- (i) דמוכרח דגילתה בתורה בתרומה דלא אזלינן בתר חזקי'
- (1) דהרי
- (א) הזיד בתרומה לכולי עלמא במיתה בידי שמים
- (ב) ונמצא דכל מקרה של שגג בתרומה הוה מקרה דחייבי מיתה בידי שמים שוגגין דפטור מתשלומין
- (ג) וזאת לא יתכן דאם כן לית אופן תשלומי קרן וחומש לתרומה
- (ii) והיינו טעמא דברישא דמשנה בדף לא: קתני דחייב בתשלומין
- (iii) ודע
- (1) דאף על גב דהתם שגג נמי בחמץ
- (2) מכל מקום כיון דגלי גלי ולכן אף לגבי שגגת חמץ גילתה תורה דלא סמכינן על הך דחזקי' למיפטר
- (ד) ברם למהלך זו מקשי תוספות
- (i) דסותרת סברא של "היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי
- (ii) אשר קבעו תוספות לנמק יש אומרים דלא מעל בברייתא דידן
- (14) מהרש"א
- (א) שים לב
- (ב) אשר אף מקושיא זו מוכח דתוספות סבירא להו דקים לן כחזקי' דלית לחלק בין שוגג למזיד
- (15) המשך מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) אמאי קא סמכי תוספות דידן על הך משנה בדף לא: דיקא להפריך הא דקבעו אשר לברייתא לא אמרינן כיון דגלי גלי
- (ii) ולא הקשו במישרין להתם אמאי לא מיפטרי מכח דינא דחזקי'
- (ב) תירוץ
- (i) תוספות כבר הכירו דמשנה דלהלן אית לה דכיון דגלי גלי
- (ii) ולא נשאר להן להקשות מאי שנא דבברייתא דידן לא אמרינן כיון דגלי גלי
- (16) המשך מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) ליתרצי תוספות ככה
- (1) בעלמא מכח שיטת חזקי' לא מחלקין בין שוגג למזיד

(2) ולא מחלקין בין שוגג למזיד אלא לגבי "כיון דגלי גלי"

(3) דהיינו

(א) במשנה דף לא: אמרינן

(i) כיון דגלי בשגג בתרומה גלי נמי בשגג בחמץ

(ב) מה שאין כן ברייתא בדף כט: כמבואר ברש"י מוכיח דלא אמרינן

(i) כיון דגלי בשגג במעילה גלי נמי בהזיד בחמץ

(ii) שים לב

(1) אשר רש"י מצי למיזל בשיטה זו אף אלו מסיק דהלכה כחזקי'

(ב) תירוץ

(i) הקדמה

(1) תוספות בד"ה ר' נחוניא אית להו דלישנא "מעל" ולא מעל" משמע דמדובר בשגג בהקדש

(2) עכשיו

(א) הך דחמץ בברייתא מדובר בהזיד בחמץ ולא בשגג בחמץ

(ב) הוה לה לברייתא לפרש ככה בהדיא כי היכא דלא "נטעה" למימר אשר אף לגבי חמץ

מדובר בשוגג

(ii) ולכן ניחא להו לתוספות לפרש

(1) דבברייתא מדובר בשגג במעילה ושגג בחמץ

(2) כעין משנה דלהלן דמדובר בשגג בתרומה ושגג במחמץ

(17) דברי מהרש"א כמו דביארנוהו

בד"ה מאן י"א כו' אמאי פוטר כרת מתשלומין והא כו' עכ"ל לכאורה נראה לפרש דל"ל [כרש"י ד] משום דאירי בהזיד בכרת [לכן פטור מתשלומין] ד[תוספות ס"ל ד] אין לחלק בין שוגג למזיד דהא קי"ל [כהך דחזקי' ד] חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין של ממון כמ"ש התוס' לקמן ו[אכן] מזה שהקשו [תוספות] מההיא דאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם [נמי משמע] דאין לחלק בין שגג התם בחמץ להזיד בחמץ [הכא והיינו] מה"ט דכל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין [.]. ובפשיטות אההיא דהאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם לא קשיא להו מההיא דכל חייבי מיתות שוגגים פטורין מתשלומין משום דהכי גלי לן קרא דלא מפטר משום חיוב מיתה וה"ה מחיוב כרת [כיון דגלי גלי] ולכך קשיא להו [דיקא] אדהכא ד[מאי טעמא] ע"פ לא נמצא [אמרינן] הכי [כמו בתרומת חמץ דכיון דגלי גלי ודלכן מעל.] א"ק {כלומר "אלא קשה"} דאימא ודאי דבעלמא אין לחלק בין שוגג למזיד מדתני דבי חזקיה אבל הכא מה"ט איכא לפלוגי ד[דיקא] בשוגג [בכרת לא {כבדפוס ווילנא} [פט[ו]ר] כיון דגלי דחייב בשוגג דמיתה ה"ה בשוגג דכרת כההיא דאוכל תרומת חמץ [מה שאין כן במזיד [דלא גלי] דפטור ודהכא מדובר במזיד] וכן נרא' שזהו דעת רש"י [דהכא] {כבדפוס ראשון} {דהכא} פירש שהזיד בחמץ ולקמן פירשו פי' {כבדפוס ראשון} – כלומר פירש רש"י ואין משמעו אשר פירשו תוספות} ששגג בשתיהן וע"כ נראה [דתוספות לא פירשו כרש"י] דמשמע להו מדקתני מעל ששגג בהקדש כמ"ש התוס' לקמן [בד"ה ר' נחוניא] וה"ה ששגג בחמץ דאל"כ ליתני שהזיד בחמץ בהדיא ו[לכן מסקי תוספות ד] אירי כההיא דלקמן בהאוכל תרומת חמץ דאירי ששגג בשתיהן ודו"ק:

סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק ג' – רש"י ד"ה כר' נחוניא ובא"ד לאשמועינן

[דף לב עמוד א] בפרש"י בד"ה כר' נחוניא כו' דאי שוגג בחמץ והזיד בתרומה מאי חומש איכא ואי כו' עכ"ל הכא לא קשיא ליה אמאי משלם כלל כדקשיא ליה גבי הזיד בחמץ אמאי משלם הא איחייב ליה כרת משום דאיכא למ"ד בפרק אלו נערו דר' נחוניא נמי דפוטר מתשלומין היינו דוקא משום כרת ולא משום מיתה וק"ל:

בא"ד לאשמועינן כולה מתני' בחמץ חולין כו' וניתני שוגג חייב ומזיד פטור משום כרת עכ"ל מפירושו נראה דלא קיימא לן כחזקיה דחייבי מיתות שוגגין פטורין דא"כ לר' נחוניא בחמץ חולין שוגג פטור כמו מזיד דה"ל חייבי כרת שוגגין ואפשר שהוא מחלק בין חייבי מיתות שוגגין לחייבי כריתות שוגגין והתוס' לא כ"כ לעיל ועיין בחידושינו לעיל ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) זר שאכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש

(2) הקדמה ב'

(א) זר שאכל תרומה במזיד חייב מיתה בידי שמים ואינו משלם חומש

(3) הקדמה ג'

(א) ר' נחוניא בן הקנה

(i) חייבי כריתות פטורין מן התשלומין

(4) הקדמה ד'

(א) חזק'

(i) חייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין בדומה לחייבי מיתות מזידין

(5) משנה

(א) האוכל תרומת חמץ בפסח

(i) רישא

(1) בשוגג משלם קרן וחומש

(ii) סיפא

(1) במזיד פטור מן התשלומין

(6) רש"י

(א) שאלה

(i) האי "מזיד" דסיפא האם מדובר בהזיד בחמץ או בהזיד בתרומה

(ב) תשובה

(i) סיפא בהזיד בחמץ מדובר וקמ"ל דינא דר' נחוניא בן הקנה אשר חייבי כריתות פטורין מן התשלומין

(ג) קשיא

- (i) דינא דר' נחוניא בן הקנה הוה מצי לאשמועינן ביותר פשיטות בהזיד בפסח בחמץ שאינו תרומה דפטור מן התשלומין
- (7) מהרש"א בא"ד לאשמועינן
- (א) קשיא על קושיא דרש"י
- (i) אמאי קאמר רש"י אשר דינא דר' נחוניא הוה מצי לאשמועינן דיקא באופן אשר **הזיד** בחמץ וכו' (ii) הרי אליבא דחזקי' הוה לי' לרש"י למימר אשר דינא דר' נחוניא הוה מצי לאשמועינן באופן **דהזיד או שגג** בחמץ בפסח שאינו תרומה דפטור מן התשלומין"
- (ב) תירוץ א'
- (i) רש"י אית לי' דאין הלכה כחזקי' אפילו לגבי חייבי מיתות שוגגין
- (ג) תירוץ ב'
- (i) רש"י אית לי' דלחזקי'
- (1) דיקא חייבי מיתות בית דין שוגגין פטורין מן התשלומין
- (2) מה שאין כן חייבי כריתות שוגגין דלא פטורין מתשלומין
- (8) המשך רש"י – מסקנא על הא דמדובר בסיפא
- (א) בפרק אלו נערוט איכא פלוגתא אלו הך דר' נחוניא נאמרה דיקא לגבי חייבי כריתות או דנאמרה אף בין לגבי חייבי מיתה בידי שמים
- (ב) השתא
- (i) סיפא בהזיד בתרומה מדובר
- (ii) וקמ"ל דס"ל כמאן דאמר באלו נערוט אשר הך דר' נחוניא בן הקנה נאמרה אף לגבי חייבי מיתות בידי שמים
- (ג) קשיא
- (i) האי דינא הוה מציא משנה לאשמועינן בהזיד בתרומה שלא בפסח
- (ד) תירוץ
- (i) משנה איצטריך לה למשתעי דמיתני בדאיכא תרי איסורים – חמץ ותרומה
- (ii) כדלי לאשמועינן רבותא דבאופן דרישא חייב אפילו באופן זה כדנבאר
- (9) המשך רש"י
- (א) רישא מוכרח דמדובר בשגג בחמץ ושגג בתרומה
- (i) דליכא למימר דהזיד בחמץ ושגג בתרומה
- (1) דבאופן זה פשיטא דפטור מתשלומין מכח עיקר דינא דר' נחוניא בן הקנה דחייבי כריתות פטורין מן התשלומין
- (ii) וליכא למימר דשגג בחמץ והזיד בתרומה
- (1) דבאופן זה לא משלם חומש
- (10) מהרש"א ד"ה כדר' נחוניא
- (א) קשיא

- (i) בדומה להא דפירש רש"י
- (1) דליכא למימר דהזיד בחמץ ושגג בתרומה
- (2) דבאופן זה פשיטא דפטור מתשלומין מכח עיקר דינא דר' נחוניא בן הקנה דחייבי כריתות פטורין מן התשלומין
- (ב) הוה לי' לרש"י לפרש דלא יתכן אשר רישא בהזיד בתרומה מדובר
- (i) משום דבאופן זה ליכא תשלומין כל עיקר מחמת דחייבי מיתה בידי שמים נמי פטורין מתשלומין כמו דביארנו לסיפא
- (ג) תירוץ
- (i) רש"י לברר אתא
- (1) דאפילו למאן דאמר באלו נערות דלר' נחוניא בן הקנה חייבי מיתה בידי שמים אינן פטורין מתשלומין
- (2) מוכרח דרישא לאו בהזיד בתרומה משתעי
- (א) דאף על גב דחייב בתשלומי קרן מכל מקום פטור מתשלומי חומש

**סוגיא דהאוכל חמץ של הקדש במועד חלק ד' – רש"י ד"ה ורב יוסף ותד"ה רב
אשי אמר בדף כט:**

בד"ה ורב יוסף כו' אלא אליבא דר"י הגלילי פליגי כו' ומ"ד לא מעל סבר אין פודין כו'
עכ"ל יש לדקדק דרש"י וכן התוס' פירשו לקמן באוקימתא דרב אשי דלכ"ע אין פודין
ואפ"ה חזי ליה למפרקיה ולהסיקו תחת תבשילו לר"י הגלילי דשרי בהנאה תוך זמנו
והיה נראה ליישב דרב יוסף סבר דאפילו לר"י הגלילי לא חזי ליה למפרקיה ולהסיק
דמיד כשפודה אותה הרי היא שלו ועובר בכל יראה כמו שהקשו התוס' לקמן לרב אשי
ובפודין לכלבים לאו לכלבים דישראל אלא לכלבים דעובדי כוכבים קאמר רב יוסף אבל
א"כ הוא אמאי לא מוקים לה רב יוסף אפילו כרבנן דר"י הגלילי דלמ"ד פודין ימכרנו
לעובד כוכבים ההקדש עצמו וכמ"ש התוס' לקמן וע"כ הנראה לומר דלרב יוסף נמי
לכלבים דידיה הוא וסבר רב יוסף למ"ד אין פודין לכלבים ה"ג דאין פודין להסיק תחת
תבשילו כמ"ש התוס' דכן הדין בקדושת הגוף וסבר רב יוסף דאין לחלק ביניהם ודו"ק:

[דף כט עמוד ב] בד"ה רב אשי כו' אי גרסינן דכ"ע פודין א"כ לרבנן כו' מ"מ ימכרנו
לנכרים ההקדש עצמו כו' עכ"ל ולפ"ז רב יוסף דמוקי פלוגתייהו בפודין ואין פודין ה"מ
לאוקמא פלוגתייהו אפילו אליבא דרבנן למ"ד פודין מעל דמצי למוכרו לנכרים ההקדש
עצמו ולמ"ד אין פודין לא מעל דלא מצי למוכרו לנכרים ואפשר שהתוס' מפרשים כן
אוקמתא דרב יוסף לרבנן ולהאכיל לכלבים לאו דוקא לכלבים דישראל אלא דעכו"ם
קאמר אבל רש"י לא פירש כן לעיל אלא לכלבים אפילו דישראל ואפשר דניחא ליה
לאוקמא לר"י הגלילי ולכלבים אפילו דידיה וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) לר' יוסי הגלילי מותר לישראל ליהנות מחמץ בפסח

(i) ברם אותו הנאה איצטריך להיות על ידי הרצה להאכילת לכלבים

(ii) דבאופן זה משבית לחמץ באותו רגע דנהנה ממנו בהרצה זו ואינו עובר בכל יראה על שהייתו
להשבתה זו

(ב) לרבנן דר' יוסי הגלילי אסור לישראל ליהנות מחמץ בפסח כל עיקר

(2) הקדמה ב' מבוסס על תוספות ד"ה רב אשי אמר

(א) עכשיו נוקטין

(i) דכמו דלר' יוסי הגלילי מותר לשהות חמץ ליהנות ממנו ולהשביתו בהרצה לכלבו מבלי לעבור
בכל יראה על שהייתו

(ii) כמו כן קסבר ר' יוסי הגלילי דמי שפודה חמץ בפסח מן הגזבר דמותר לשהות לחמץ

(1) לזמן יותר ארוך

(2) דהיינו מרגע שהוא פודה אותו עד שמריצו לפני כלבו

(3) הקדמה ג'

(א) איכא למ"ד דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים דבזיון הוא להקדש

(i) ולאותו מאן דאמר אסור נמי לגזבר למכור קדשים לנכרי

(4) הקדמה ד'

(א) איכא למ"ד דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים דלאו בזיון הוא להקדש

(i) ולאותו מאן דאמר שרי נמי לגזבר למכור קדשים לנכרי

(5) הקדמה ה'

(א) מי שאוכל חמץ של הקדש במועד מועל דיקא אלו חמץ זה בר דמים ה' בין מצד דיני חמץ בפסח בין מצד דיני הקדש

(ב) מצד דיני חמץ

(i) היינו דישראל ה' רוצה לפדות לחמץ בדמים לקבל הנאה דמותר לו בפסח ובאופן אשר אינו עובר בו בכל יראה

(ii) ולכאורה היינו דוקא לר' יוסי הגלילי באופנים דקבענו בהקדמות לעיל

(ג) מצד דיני הקדש

(i) לכאורה משמעו דאזלינן בשיטת מאן דאמר דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים

(6) ברייתא

(א) האוכל חמץ של הקדש במועד מעל ויש אומרים לא מעל

(7) גמרא

(א) הי לך הבנת רב יוסף בשיטות תנא קמא ויש אומרים

רב יוסף	דין פדיל מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	מוכן דלא מעל
תנא קמא – מעל	מותר לפדות לכלבים	אית ל' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בכל יראה	מוכן דלא מעל
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבים	אית ל' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בכל יראה	מוכן דלא מעל

(ב) מסקנת תוספות להבנת רב אשי בשיטות תנא קמא ויש אומרים

רב אשי	דין פדיל מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	קשיא אמאי מעל עיין בתוספות להלן
תנא קמא – מעל	ישראל אסור לפדות לכלבים	אית ל' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בכל יראה	קשיא אמאי מעל עיין בתוספות להלן
יש אומרים – לא מעל	ישראל אסור לפדות לכלבים	אית ל' כרבנן דר' יוסי הגלילי דאסור בהנאה ואסור להריצו לפני כלבו	קשיא אף אלו ס"ל כר' יוסי הגלילי הו"ל למימר לא מעל עיין בתוספות להלן

(8) תוספות ד"ה רב אשי

(א) קשיא לרב אשי

(i) כיון דלרב אשי תנא קמא ויש אומרים תרוייהו ס"ל אשר מצד דיני הקדש אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים

(ii) הוה להו לתרוייהו למימר "לא מעל" בין אלו מצד דיני חמץ ס"ל כר' יוסי הגלילי בין אלו ס"ל כרבנן דר' יוסי הגלילי

(ב) מסקנא דתוספות לשיטת רב אשי

(i) חלק א'

(1) מ"ד דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים מודה דמיהת בקדושת דמים מותר לפדות את הקדשים להסיקו תחת תבשילו

(2) והיינו טעמא

(א) דהך "אין פודין" אינו אלא מדרבנן בקדושת דמים

(ב) וליכא כי אם בזיון קצת בהסקה תחת תבשילו

(ii) חלק ב'

(1) תנא קמא אית לי' דמעל מחמת

(א) דלגבי דיני הקדש קבענו דלכל הדעות מותר לפדות לחמץ להסיקו תחת תבשילו

(ב) ולגבי דיני פסח

(i) ס"ל כר' יוסי הגלילי וגם ס"ל

(ii) דמותר לפדות חמץ ולהשהות לחמץ עד שנהנה ממנו ומשביתו בהסקה תחת תבשילו

(iii) כמו שמותר לפדות חמץ ולהשהות לחמץ עד שנהנה ממנו ומשביתו בהרצה לכלבים

(2) יש אומרים אית להו דלא מעל

(א) דהגם דמצד דיני הקדש מותר לפדות חמץ להסיקו תחת תבשילו

(ב) מכל מקום

(i) מצד דיני חמץ ס"ל כרבנן דר' יוסי הגלילי

(ג) ולכן אסור ליהנות מחמץ כל עיקר ואף להריצו לכלבו ולהסיקו תחת תבשילו

רב אשי למסקנא דתוספות	דין פדיל' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	מובן דמעל
תנא קמאי מעל	אסור לפדות לכלבו אבל בקדושת דמים מותר לפדות להסיקו תחת תבשילו	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה ולהסיקו תחת תבשילו ומותר נמי לפדות להנאות אלו מבלי לעבור בבל יראה הוא	מובן דמעל
יש אומרים לא מעל	אסור לפדות לכלבו אבל בקדושת דמים מותר לפדות להסיקו תחת תבשילו	אית לי' כרבנן דר' יוסי הגלילי דאסור בהנאה	מובן דלא מעל

(9) מהרש"א ד"ה ורב יוסף

(א) נעייין עוד הפעם בטבלא דלעיל לשיטת רב יוסף

רב יוסף	דין פדיל' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	מובן דמעל
תנא קמא – מעל	מותר לפדות לכלבים	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בבל יראה	מובן דמעל
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבים	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בבל יראה	מובן דלא מעל

(ב) קשיא

(i) כמבואר בטבלא קבענו לעיל לרב יוסף

(1) אשר תנא קמא ויש אומרים כולם כר' יוסי הגלילי קסברי

(ii) ועכשיו קבענו עוד

(1) דמאן דאמר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים

(2) מודה דמיהת מותר מצד דיני הקדש להסיק תחת תבשילו

(iii) ותיקשי ליש אומרים דלא מעל

רב יוסף	דין פדיל' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח
תנא קמא – מעל	ישראל מותר לפדות לכלבים ומכל שכן דמותר להסיקו תחת תבשילו	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ולהסיקו תחת תבשילו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בכל יראה
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבים אבל מותר להסיקו תחת תבשילו	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה מיהת להסיקו תחת תבשילו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בכל יראה

(ג) ישנם שני מהלכים לתרץ קושיא זו

(i) למהלך א' פליג רב יוסף על שיטת רב אשי לגבי דיני חמץ

(ii) למהלך ב' פליג רב יוסף על שיטת רב אשי לגבי דיני הקדש

(10) ביאור מהלך א' אשר רב יוסף פליג על רב אשי לגבי דיני חמץ

(א) רב יוסף פליג ארב אשי ואית לי' דמצד דיני פסח מודה ר' יוסי הגלילי

(i) דישאל עובר בכל יראה בשהיי' ארוכה מעת שפודה בו את החמץ עד השבתתו כשמסיקו תחת תבשילו

(ii) ולכן לא מעל

רב יוסף	דין פדיל' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח
תנא קמא – מעל	ישראל מותר לפדות לכלבים	
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבים אבל מותר להסיקו תחת תבשילו	אפילו לר' יוסי הגלילי עובר בכל יראה אם פודאו להסיקו תחת תבשילו

(ב) קשיא

(i) אם כן לרב יוסף אמאי קאמר תנא קמא דמעל מחמת דמצד דיני הקדש אית לי' דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים

(ii) הרי מ"מ מצד דיני פסח יעבור ישראל בכל יראה בשהיי' ארוכה מעת שפודה את החמץ עד השבתתו כשמריצו לכלבו

רב יוסף	דין פדיל' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח
תנא קמא – מעל	ישראל מותר לפדות לכלבים	אפילו לר' יוסי הגלילי עובר בכל יראה אם פודאו לכלבים או להסיקו תחת תבשילו
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבים אבל מותר להסיקו תחת תבשילו	אפילו לר' יוסי הגלילי עובר בכל יראה אם פודאו להסיקו תחת תבשילו

(ג) האם מצינו לתרץ ככה

(i) קבענו לר' יוסף

- (1) דס"ל כרב אשי אשר מצד דיני הקדש מותר לפדות להסיק תחת תבשילו
 (2) ודפליג על רב אשי מצד דיני חמץ בהא דרב יוסף ס"ל
 (א) אשר אף לר' יוסי הגלילי
 (ב) עובר אדם בכל יראה בפודה חמץ להשהותו עד שמשביתו בהרצה לכלבו או להסיקו תחת תבשילו

(ii) השתא

- (1) תנא קמא ויש אומרים קא מיפליגי
 (א) אלו מצד דיני חמץ אליבא דר' יוסי הגלילי
 (ב) שרי ליה לאדם לפדות חמץ ולתתו מיד לנכרי להשתמש בו באיזו אופן דירצה הנכרי
 (2) בלשון מהרש"א פליגי לאו שרי ליה לפדות לתתו ל"כלבו של נכרי"
 (3) ובאמרם בגמרא לרב יוסף

- (א) דפליגי באלו פודין את הקדשים להאכילן לכלבים
 (ב) נכלל נמי דפליגי באלו פודין את הקדשים להאכילן לכלבו של נכרי

(iii) דוק

- (1) דמצד דיני חמץ ליכא שום איסור
 (א) דפשוט דלא עבר בכל יראה דהרי לא שהה כלל
 (ב) והך הנאה דאית לישראל בתתו לנכרי אינו אסור דהרי לרב יוסף בין תנא קמא בין יש אומרים כר' יוסי הגלילי אית להו

(2) ברם מצד דיני הקדש

- (א) תנא קמא אית ליה דפודין לכלבו של נכרי כמו שפודין לכלבו של ישראל ולכן מעל
 (ב) יש אומרים אית להו דאין פודין לכלבו של נכרי כמו שאין פודין לכלבו של ישראל ולכן לא מעל

רב יוסף	דין פדיון מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	מובן דמעל
תנא קמא – מעל	מותר לפדות לכלבו של נכרי ומותר לפדות להסיקו תחת תבשילו	מותר ליהנות מדר' יוסי והגם דעובר בכל יראה בפודה אותו לכלבו של ישראל או להסיקו תחת תבשילו מ"מ אינו עובר בכל יראה כשפודה אותו לכלבו של נכרי	
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבו או לכלבו של נכרי ומותר לפדות להסיקו תחת תבשילו	ס"ל כתנא קמא	מובן דלא מעל

(ד) קשיא

- (i) קבענו דלמ"ד דפודין לכלבים מצי גזבר למכור במישרין לנכרי

(ii) השתא

- (1) כיון דמוקמת לתנא קמא באופן אשר בסוף נעשה חמצו של נכרי
 (2) אמאי לא קאמר רב יוסף לתנא קמא דמעל אפילו לרבנן דר' יוסי

(א) דאלו לא אכלו הוה מכרו גזבר ישר לנכרי בדמים מבלי שיצטרך גזבר לישראל שיהא רוצה לפדותו

(ב) ואף לרבנן דר' יוסי מעל דהרי לא נהנה שום ישראל כל עיקר

(iii) במילים אחרים

(1) אמאי קאמר רש"י דלר' יוסי הגלילי מוכרח אשר תנא קמא ויש אומרים תרוייהו כר' יוסי הגלילי סבירא להו

רב יוסף	דין פדיו' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	רב יוסף – מעל
תנא קמא – מעל	מותר לישראל לפדותו לכלבו ולהסיקו תחת תבשילו וג"כ מותר גזבר למכור לנכרי לכלבו	ולא נהנה ישראל כלום ולכן מצינו למיזל אף בשיטת רבנן דר' יוסי הגלילי	קשיא אף לרבנן דר' יוסי הגלילי הוה לי' למימר דמעל
יש אומרים – לא מעל	אסור לישראל לפדותו לכלבו וגם אסור לגזבר למכור לנכרי לכלבו של נכרי ומותר לישראל לפדותו להסיקו תחת תבשילו	אפילו לר' יוסי הגלילי עובר בבל יראה אם פודאו להסיקו תחת תבשילו	מובן דלא מעל

(iv) מהרש"א בדף כט: ד"ה רב אשי

(1) תוספות לא כתבי בהדיא אשר רב יוסף אית לי' דכולי עלמא כר' יוסי הגלילי אית להו

(2) ולכן יכול להיות אשר תוספות בקושטא אזלי בשיטה זו

(3) ברם רש"י לא רצה למיזל בשיטה זו דעדיף לי' למיזל בשיטה דבי' "כלבים" משמעו כלבים דישראל

(ה) בקיצור

(i) נשארנו בקושיא לרש"י

(ii) ומכוח קושיא זו מסיק מהרש"א דעדיף למיזל במהלך ב'

(11) ביאור מהלך ב'

(א) היינו טעמא דיש אומרים דלא מעל

(i) דרב יוסף פליג ארב אשי ואית לי'

(1) דמאן דאמר דמצד דיני הקדש אין פודין להאכילן לכלבים

(2) אית לי' נמי דמצד הקדש אין פודין להסיק תחת תבשילו

(3) מחמת דרב יוסף לא מחלק בין קדושת הגוף לקדושת דמים

רב יוסף	דין פדיו' מצד הקדש	דין הנאה מצד דיני פסח	רב יוסף – מעל
תנא קמא – מעל	ישראל מותר לפדות לכלבים	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להריצה לכלבו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בבל יראה	מובן דמעל
יש אומרים – לא מעל	אסור לפדות לכלבים ואסור גם כן להסיקו תחת תבשילו	אית לי' כר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה להסיקו תחת תבשילו ומותר נמי לפדותו להנאה זו מבלי לעבור בבל יראה	מובן דלא מעל

(ב) שים לב

(i) דלמהלך ב' לא צריכין למידחק ולמימר

(ii) אשר "פודין את הקדשים להאכילן לכלבים" משמעו לכלבו של נכרי

תד"ה בדין הוא

תוס' בד"ה בדין הוא כו' דהא דקאמר אפילו תוך זמנו מותר היינו בהנאה כו' עכ"ל ומצינן לאשכוחי שפיר בהנאה מן החמץ של עובד כוכבים ולא נעשה של ישראל וכגון דהעובד כוכבים לא חסר כלום בהנאתו של ישראל וק"ל:

תד"ה מאן יש אומרים

בד"ה מאן י"א כו' אמאי פוטר כרת מתשלומין והא כו' עכ"ל לכאורה נראה לפרש דל"ל משום דאיירי בהזיד בכרת דאין לחלק בין שוגג למזיד דהא קי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין של ממון כמ"ש התוס' לקמן ומזה שהקשו מההיא דאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם דאין לחלק בין שגג התם בחמץ להזיד בחמץ מה"ט דכל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין ובפשיטות אההיא דהאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם לא קשיא להו מההיא דכל חייבי מיתות שוגגים פטורין מתשלומין משום דהכי גלי לן קרא דלא מפטר משום חיוב מיתה וה"ה מחיוב כרת ולכך קשיא להו אדהכא דע"כ לא נימא הכי א"ק דאימא ודאי דבעלמא אין לחלק בין שוגג למזיד מדתני דבי תזקיה אבל הכא מה"ט איכא לפלוגי דבשוגג [בכרת לא] פטר כיון דגלי דחייב בשוגג דמיתה ה"ה בשוגג דכרת כההיא דאוכל תרומת חמץ וכן נרא' שזהו דעת רש"י (דהכא) [דהתם] פירש שהזיד בחמץ ולקמן פירשו ששגג בשתיהן וע"כ נראה דמשמע להו מדקתני מעל ששגג בהקדש כמ"ש התוס' לקמן וה"ה ששגג בחמץ דאל"כ ליתני שהזיד בחמץ בהדיא ואיירי כההיא דלקמן בהאוכל תרומת חמץ דאיירי ששגג בשתיהן ודו"ק:

עיין לעיל ד"ה את יום כפורים בעמוד 17

תד"ה ר' נחוניא

בד"ה ר' נחוניא כו' אמאי פטורין הכא מקרבן מעילה משום דקים ליה בדרבה מיניה הא אמר כו' שגג באוכלים והזיד בכלי כו' עכ"ל דודאי כל חייבי מיתות וכריתות שוגגין אף על גב דפטורים מתשלומין של ממון בקרבן חייבין דאל"כ לא תמצא שום קרבן חטאת אלא דהכא דפטור ליה מקרבן מעילה משום דאירי לענין מעילה דוקא בהזיד בכרת כפרש"י ואהא קשיא להו שפיר כיון דאע"ג דשגג בהקדש פטור מקרבן מעילה משום דהזיד בחמץ ולא שב מידיעתו וקלב"מ הוא ומיקרי לא שב מידיעתו גם לגבי הקדש אף על גב דשגג ביה ה"נ התם נימא הכי כיון דהזיד בכלי ולא שב מידיעתו מקרי לא שב מידיעתו גם לגבי אוכלין וליפטר מקרבן חטאת אלא ע"כ דנימא התם אף על גב דקלב"מ אכלי ולא שב מידיעתו לגבי אוכלין מ"מ שוגג הוא וחייב קרבן וה"נ נימא הכא וע"ש בתוס' ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) לחזקי' חייבי מיתות שוגגין וחייבי כריתות שוגגין פטורין מתשלומין

(2) הקדמה ב'

(א) שגג במעילה מביא קרבן מעילה

(ב) שגג בחייבי מיתות וחייבי כריתות מביא קרבן חטאת

(3) הקדמה ג'

(א) כיון דדין חטאת כתיב בחייבי מיתות שוגגין וחייבי כריתות שוגגין

(ב) מוכרח אשר גילתה תורה אשר לגבי חטאת לא שייך פטור של חזקי'

(4) הקדמה ד'

(א) רבי אית לי' דהזיד במעילה במיתה

(5) ברייתא כמבואר ברש"י

(א) האוכל חמץ של הקדש במועד דשגג בהקדש והזיד בחמץ יש אומרים לא מעל

(i) הואיל ונתחייב כרת משום שהזיד בחמץ פטור מתשלומין כרבי נחוניא

(ii) ובמקום שאין קרן אין חומש ואין קרבן מעילה

(6) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) לרבי דאית לי' אשר הזיד במעילה במיתה

(ii) כל שוגג במעילה הוה לי' למיפטר מקרבן מעילה מכח הך דחזקי'

(ב) תירוץ

(i) בדומה לסברא דקבענו לקרבן חטאת

(1) כיון דכתיב אשר שגג במעילה חייב קרבן

(2) גילתה תורה אשר לגבי קרבן מעילה לית' לפטור דחזקי'

(ג) קשיא

- (i) אם כן למה קתני בברייתא אשר ליש אומרים לא מעל
- (ד) תירוץ כמבואר ברש"י
- (i) לא מייתי קרבן מחמת דהזיד בחמץ
- (ה) קשיא
- (i) מה לי זדון חמץ לגבי קרבן מעיל
- (ו) תירוץ
- (i) מביאין קרבן מעילה דיקא כששב מידיעתו
- (1) כלומר "אם הי' יודע שהוא חלב הי' יושב ובטל מעבירה זו"
- (ii) ובנידון דידן לא שב מידיעתו לגבי חמץ דהרי הזיד בחמץ
- (1) ומחמת דין קם לי' בדרכה מיני' נוקטין
- (2) אשר הי' עובר אף על איסור מעילה אלו הי' יודע שבאכילה זו יעבור גם כן על דין מעילה
- (iii) ולכן
- (1) לא שב מידיעתו אף לגבי קרבן מעילה
- (2) ומובן דלא מייתי קרבן מעילה
- (7) משנה בפרק המצניע
- (א) המוציא אוכלים בכלי ושגג באוכלים והזיד בכלי
- (ב) חייב על האוכלים חטאת ועל הכלים סקילה
- (8) תוספות
- (א) קשיא
- (i) הוה לה למיתני
- (1) דמחמת דלא שב מידיעתו לגבי כלים
- (2) לא הוי שב מידיעתו אף אלו יודע דעובר ג"כ על אוכלים
- (3) ולכן לא מייתי קרבן חטאת אף לגבי אוכלים
- (ii) ומחמת דלא קתני ככה על כרחך
- (1) דלא נוקטין אשר מי שבמעשה מסויים עבר איסור במזיד
- (2) לא הי' שב מידיעתו באותו מעשה אף לגבי עבירה ששגג באותו מעשה

תד"ה אין פודין את הקדשים

בד"ה אין פודין כו' אבל הכא חזי לאדם אם היו ניכרים דהא כו' עכ"ל ר"ל דההוא דפרק התערובת קדשים שנתערבו בטריפה אילו היו ניכרים קדשים גופייהו חזי גם לאדם ומה שאין כן הך דטבול יום דהבכור גופיה טריפה הוא ולא חזי לאדם והך דקדם הקדשן למומן דאיכא למאן דאמר דאין פודין היינו נמי בכה"ג שמתו או נטרפו אח"כ דלא חזו גופייהו לאדם ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) מותר לישראל לזמן נכרי לאכול קדשים דמותרין באכילה לישראל

(2) הקדמה ב'

(א) קדשים שנטרפו או מתו פשיטא דאסורין לישראל אף לאחר שפודה אותן מן דין קדשים

(3) הקדמה ג'

(א) איכא מאן דאמר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים או לנכרים

(4) תוספות כמבואר במהרש"א לביאור גמרא בפרק התערובות

(א) במקרה

(i) דנתערבו בהמות קדשים ובהמה טריפה

(1) ולא ניכר אלו בהמה מסויימת קדשים היא ואינה טריפה או טריפה היא ואינה קדשים

(2) ואותה בהמה מסויימת נעשה בעל מום ופדה אותה ישראל

(ב) אז

(i) הגם דבפדילי זו

(1) יצאת מספק דין קדשים

(2) מובן דמכל מקום מספק דין טריפה לא יצאת

(ii) ואפילו הכי

(1) אפילו למאן דאמר דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים ולנכרי

(2) שרי לי' לישראל להאכילה לנכרי אפילו למאן דאמר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ולנכרי

(ג) והיינו טעמא

(i) דהרי אלו הי' ניכר דבהמה זו הקדש היא ואינה טריפה

(ii) אז מכח פדילי זו הוה מותרת בין לישראל בין לנכרי

(iii) ולכן לא חשיב פדילי זו שנעשית דיקא לכלבים ולנכרים

(5) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) בפרק טבול יום אוסר ר' עקיבא לפדות בכור טריפה בעל מום להאכילה לכבים

(ב) תירוץ

- (i) התם מיירי כשניכר בה טריפה ודאית
- (ii) ולכן פדיי' זו מובן דנעשית דיקא לנכרי להוציאה מידי הקדש
- (ג) קשיא
- (i) בפרק ב' דבכורות משמע
- (1) אשר למאן דאמר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ולנכרים
- (2) אין פודין אותן אף לגבי בהמה שהוקדש ואח"כ נעשו בעל מום
- (ii) השתא
- (1) מובן אשר לא היו מקדישין לבהמה אלו הי' בה אפילו ספק טריפה
- (2) ואמאי אמרו בכלל אשר אותו פדיי' הי' לכלבים ולנכרים
- (ד) תירוץ
- (i) התם נמי מיירי כשמתו או נטרפו לאחר שנעשו בעל מום ולפני שבא לפדות אותם

תד"ה אין פודין

בד"ה אין פודין כו' ולתירוץ קמא קשה הא חזי בעיניה שלא כדרך הנאה עכ"ל אבל לתירוץ שני ניחא דאיירי דשלא כדרך הנאה לית ביה שוה פרוטה וק"ל:

(1) ברייתא

(א) האוכל חמץ של הקדש במועד יש אומרים לא מעל

(2) גמרא

(א) רב יוסף

(i) היינו טעמא דיש אומרים

(1) דאפילו לר' יוסי הגלילי דאית לי' אשר חמץ בפסח מותר בהנאה היינו דוקא להריצה לכלבו

(2) ומחמת דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים

(3) לא הפסיד גזבר כלום דודאי אשר שום ישראל לא ה' פודה אותו

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) אכן הפסיד דהרי חמץ שנשרף מיהת אפרו מותר בהנאה

(ii) והי' יכול גזבר לשרוף לחמץ ואז ה' פודאו ישראל בדמים לצורך עצמו

(ב) תירוץ

(i) כשאכלו עוד לא נשרף

(ii) ומועלין בחפץ מסוים רק אם אכילתו הזיק לגזבר בצורת החפץ כמו שהי' בזמן אכילתו לפני שנשרף

(ג) קושיא דומה

(i) אמאי אין מקדשין באיסור הנאה

(ii) נימא דיש שווית לדבר אם שורפין אותו

(ד) ב' תירוצים

(i) תירוץ א'

(1) כעין תירוץ דלעיל לגבי מעילה

(2) שווית חפץ לקידושין לא חשוב לכלום אלא אם כן יש לו אותו שווית בצורתו כמו שהי' בשעת קידושין

(3) קשיא לתירוץ א'

(א) מה נאמר לערלה שאין מקדשין בו מחמת דאסור בהנאה

(ב) הגם

(i) שמטעם שאינו מעניינו

(ii) מותר ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו אפילו בצורתו בשעת קידושין

(ii) תירוץ ב' (כמבואר במהרש"א)

(1) הא דאין מקדשין באיסורי הנאה

(2) היינו דוקא היאך דשווית אפר שלו עולה לפחות משה פרוטה

(4) מהרש"א

(א) שים לב אשר תירוצ' ב' עולה נמי לקושיית תוספות מהך דערלה

(ב) דהא דאין מקדשין באיסור הנאה של ערלה

(ג) היינו דוקא

(i) היאך דשווית אפר שלו אינו עולה לשה פרוטה

(ii) ושוויות הנאה שמותרין ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו נמי אינו עולה לשה פרוטה

דף כט:

תד"ה רב אשי אמר

[דף כט עמוד ב] בד"ה רב אשי כו' אי גרסינן דכ"ע פודין א"כ לרבנן כו' מ"מ ימכרנו לנכרים ההקדש עצמו כו' עכ"ל ולפ"ז רב יוסף דמוקי פלוגתייהו בפודין ואין פודין ה"מ לאוקמא פלוגתייהו אפילו אליבא דרבנן למ"ד פודין מעל דמצי למוכרו לנכרים ההקדש עצמו ולמ"ד אין פודין לא מעל דלא מצי למוכרו לנכרים ואפשר שהתוס' מפרשים כן אוקמתא דרב יוסף לרבנן ולהאכיל לכלבים לאו דוקא לכלבים דישראל אלא דעכו"ם קאמר אבל רש"י לא פירש כן לעיל אלא לכלבים אפילו דישראל ואפשר דניחא ליה לאוקמא לר"י הגלילי ולכלבים אפילו דידיה וק"ל:

עיין בדף כט. ד"ה רב יוסף בעמוד 25

רש"י ד"ה אי נימא בנותן טעם

בפרש"י בד"ה אי נימא בנ"ט כו' גלי דעתיה דכר' יהודה ס"ל דאמר אף לאחר הפסח
אסור עכ"ל לאו דוקא כר' יהודה דא"נ כר"ש ס"ל וקניס לאחר הפסח אף בתערובות
תקשי ליה שלא במינו אמאי מותר הא יהיב טעמא ולא אתי לאפוקי אלא מר"י הגלילי
ודו"ק:

דף ל.

תד"ה אמר רבא

[דף ל עמוד א] תוס' בד"ה אמר רבא כו' אף על גב דבשאלתות כו' דרבא אית ליה גמ בחמץ בני"ט עכ"ל ולפי גירסת בה"ג דל"ג במשהו מיהו מדברי בה"ג אף על גב דל"ג אין ראיה דאיהו מפרש ליה דמ"מ במשהו קאמר בחמץ בפסח ע"ש וק"ל:

(1) גמרא

(א) "אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור [במשהו כרב]"

(2) תוספות

(א) הגם

- (i) דרבינו תם אינו גורס "משהו כרב" ואית ל' לקולא אשר חמץ אינו אסור אלא בנותן טעם
(ii) ואף שאלתות אינו גורס "משהו כרב" ופסק בהדיא לקולא אשר חמץ אינו אסור אלא בנותן טעם
(ב) מ"מ בחמץ בפסח לא עשה רבינו תם מעשה לקולא
(3) מהרש"א
(א) קשיא

- (i) שיטת שאלתות מבוססת על בה"ג דלא גרס משהו כרב
(ii) ואמאי לא קאמרי תוספות גם כן אשר ר"ת לא עשה מעשה לקולא כבה"ג אשר אף בה"ג לא גרס משהו כרב
(ב) תירוצ

(i) הגם דלא גרס בה"ג משהו כרב

(ii) מכל מקום

(1) בקושטא פסק בה"ג לחומרא

(2) {עיינ שם דכתב

(א) "ומדלא קא יהיב [רבא] שיעור למילתא

(ב) [כוונתו דרבא] למימרא ד[אסור ב]משהו כרב"}

דף ל:

תד"ה והלכתא

[דף ל עמוד ב] בד"ה והלכתא כו' והא דמצריך רב אשי הכא ליבון מחמיר כו' עכ"ל משום דלא תימא דע"כ האי תירוצא לאוקמי הך דהכא דהיתרא בלע ליכא דהא רב אשי מצריך הכא ליבון ואיהו גופיה מחלק התם בין היתרא בלע ובין איסורא בלע ואהא תירצו דשפיר מצי איירי הכא בהיתרא בלע ורב אשי דמצריך הכא ליבון לאו מדינא הוא כדאמר התם אלא מחמיר על עצמו היה וק"ל:

(1) גמרא

(א) רב אשי הי' מגעיל סכינין בליבון לפסח

(ב) ברם הלכתא דהגעלה ברותחין מספיק

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) והתניא בתוספתא דמלבנן באור וכן איתא נמי בגמרא בדוכתי אחרני

(ב) תירוץ

(i) רב אשי בדוכתא אחריתא מחלק בין היתרא בלע לאיסורא בלע

(ii) וכן בסוגיא דידן

(1) רותחין מספיקין להגעיל סכינין לפסח באופן דדיקא היתירא בעל דהיינו דלא בלע אלא חמץ לפני הפסח בעוד שהי' מותר

(2) והיכא דאיסורא בלע צריכין ליבון

(ג) קשיא (כמבואר במהרש"א)

(i) לכאורה מוכרח דבנידון דידן מדובר בסכינין דאיסורא נמי בלעי

(ii) דאי לאו הכי למה הי' מלבנן רב אשי

(ד) תירוץ

(i) רב אשי מחמיר על עצמו הי'

תד"ה התורה העידה ובא"ד ויש לומר ובא"ד כיון דחשיב

בד"ה התורה כו' וא"ת ת"ל דחזינן להו דמדייתי והיינו אחר הגעלה כו' עכ"ל ר"ל דע"כ דחזינן להו דמדייתי הני מאני דקוניא היינו שבלוען ניכר מבפנים גם אחר הגעלה וע"כ לפום סברא דהשתא גרע מכלי חרס דע"כ אין בלוען ניכר אחר הגעלה שלהן דא"כ לא אצטריך בהו נמי קרא דישבר דאי לפני הגעלה קאמר בהני מאני דקוניא דמדייתי א"כ ליכא ראייה מקרא דלישווינהו ככלי חרס דהא שאר כלים דהיינו כלי מתכות וכלי שטף נמי מדייתי קודם הגעלה ומהני בהו הגעלה ה"נ נימא במנא דקוניא דמהני בהו הגעלה ואהא תירצו דאיירי שפיר קודם הגעלה אלא דמדייתי מבחוץ וגרעו בהא משאר כלים ויש להשוותן ככלי חרס דמדייתי נמי מבחוץ קודם הגעלתן ודו"ק:

בא"ד דבזבחים פרק דם חטאת פריך ולהדרינהו כו' כצ"ל:

בא"ד וי"ל דכלי נחושת כו' א"כ מה שהקפיד בכלי חרס אבישול בלא בלוע כו' עכ"ל ר"ל דלית לן למימר דגזירת הכתוב הוא בלי טעם אלא משום דכל כלי חרס בולע טפי משאר כלים דכלי חרס מדייתי גם מבחוץ כדלעיל ולכך לא מהני בהו שטיפה ומריקה כמו בשאר כלים ומה"ט אית לן למימר נמי מסברא דהחמיר בו הכתוב גם בבישול בלא בלוע שעשאו הכתוב להחמיר עליו כבישול ובלוע ע"ש בתוס' ודו"ק:

בא"ד כיון דחשיב כאחר ליעבד ליה כו' אבל תנור כו' ולא כפנים חדשות דמי וצריך שבירה עכ"ל ר"ל לענין טומאה צריך שבירה כיון דלא שייך ביה פנים חדשות אבל לענין איסור הבלוע בו בתנור א"צ שבירה ויוצא מידי דפיו שפיר ע"י הסיקו של פנים כדאמר' לעיל בתנור אבל קדירה שאין דרכה להסיקה מבפנים אם מסיקו מבפנים באו פנים חדשות לכאן ובין לענין איסור ובין לענין טומאה לא ישבר והיינו אינו יוצא מידי דפיו בלא פנים חדשות ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) כתיב אשר כלי חרס "ישבר"

(ב) מזה מוכח דכלי חרס כיון שבלע אינו יוצא מידי דפיו לעולם

(2) הקדמה ב'

(א) כל הכלים – כולל כלי מתכת וכלי שטף – מדייתי (פולטין משקין) לכל הפחות לפני הגעלתן

(ב) כלי מתכת וכלי שטף לא מדייתי לאחר הגעלתן

(3) הקדמה ג'

(א) מוכרח אשר כלי חרס מדייתי דיקא לפני הגעלתן בדומה לכלי מתכת וכלי שטף

(ב) דאלו מדייתי אף לאחר הגעלתן ברור הי' אף בלי ישבר דאינו יוצא מידי דפיו לעולם

(4) הקדמה ד'

(א) שטיפה ומריקה לא מהני לכלי חרס ולמאני דקניא ברם מהני לשאר כלים

(5) גמרא

(א) הני מאני דקניא מדייתי ופולטין משקין ולכן אף עליהן מגלה "ישבר" דאינו יוצא מידי דפיו לעולם

(6) תוספות כמבואר במהרש"א ד"ה התורה

(א) הקדמה

- (i) לכאורה מוכרח דמנא דקניא מדייתי אף לאחר הגעלה
- (ii) דאלו מדייתי דיקא לפני הגעלה
- (iii) אמאי אוקמינן ישבר למאני דקניא ולא מוקמינן ישבר אף לכלי מתכת וכלי שטף

(ב) קשיא

- (i) כיון דמנא דקניא מדייתי אף לאחר הגעלה
- (ii) אמאי צריכין לישבר למילף דאינו יוצא מידי דפיו לעולם
- (iii) הרי קבענו דאלו היו כלי חרס מדייתי אף לאחר הגעלה לא היינו צריכין לישבר למילף דאינו יוצא מידי דפיו לעולם

(ג) תירוץ

- (i) נכון דמאני דקניא מדייתי דיקא לפני הגעלה
- (ii) ברם גריעין מכלי מתכת
 - (1) דכלי מתכת מדייתי דיקא בפנים
 - (2) מה שאין כן מנא דקניא מדייתי גם בחוץ

(iii) עכשיו

- (1) כלי חרס נמי מדייתי בין בפנים בין בחוץ ובוזה דומין למנא דקניא
- (2) ולכן

(א) מוקמינן ישבר בין אכלי חרס בין אמאני דקניא

(ב) ולא מקמינן לי' אכלי מתכת וכלי שטף

(7) המשך דתוספות

(א) קשיא

- (i) האי קרא דישבר כתיב בכלי חרס דנתבשל בו הקדש
- (ii) בזבחים איבעי להו אי כלי חרס ישבר ג"כ בבישול בלא בלוע כלומר כשנתבשל הקדש באוויר
- (iii) אלמא דקרא דישבר גזירת הכתוב הוא דאין לו שום יחס לבלוע ופליטה
- (iv) וא"כ בגמרא דידן היאך מפקינן מקרא דישבר דאיכא בלוע ממש בדופן כלי חרס

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א בא"ד ויש לומר

(i) בעצם קרא לאו גזירת הכתוב הוא

(ii) ברם

(1) כיון דאיכא חומרא לכלי חרס מחמת מדייתי נמי בחוץ ולכן לא מהני להן שטיפה ומריקה כבשאר כלים

(2) איבעיא להו אלו מחמיר נמי קרא לכלי חרס לאוסרו אפילו באופן דליכא בלוע כל עיקר

(8) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) הקדמה א'

- (i) קדירה כלי חרס היא אשר לגבה לומדים מן ישבר אשר בלועות אינן יוצאין מידי דפיו לעולם
- (ii) תנור כל חרס היא ברם בלועות יוצאין מידי דפיו בהיסק
- (iii) טומאה יוצאת מן קדירה בהיסק
- (iv) טומאה אינה יוצאת מן תנור בהיסק וצריכה שבירה
- (ב) הקדמה ב'
- (i) איתא בזבחים דמגעילין לכלי חרס בכבשונות
- (ii) וכעין זה איתא בגמרא דידן
- (1) דתנור כלי חרס שהסיקו בפנים מותר
- (2) ואשר
- (א) אפילו קדירות שהסיקן בפנים הויין מותרין
- (ב) אי לאו דחיישינן דלמא חייס עלי' משום דפקעה
- (ג) קשיא
- (i) היאך ניקום ונימר שהתורה העידה על קדירה כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם
- (ד) תירוץ כמבואר במהרש"א א בא"ד כיון דחשיב
- (i) חלק א'
- (1) היסק קדירה מבפנים אכן פולט בלוע שבו
- (2) ברם קדירה שהוסק מבפנים כלי חדש חשיב
- (א) דכן דרכו של קדירה חדש שעושיין אותו בהיסק מבפנים
- (ב) ואין דרכו של קדירה ישן להסיק אותו מבפנים
- (3) והא דאשמועינן קרא אשר אינו יוציא מידי דפיו של קדירה לעולם משמעו שאינו יוצא מקדירה ישן שהי' לפנינו מקודם
- (ii) חלק ב'
- (1) בתנור שהוסק מבפנים אין כאן פנים חדשות מחמת דעיקר תשמישו בהיסק מבפנים
- (2) עכשיו
- (א) הגם דלגבי בלועות לא מעלה ולא מוריד הא דליכא פנים חדשות בתנור דהרי קבענו אשר "התורה העידה" לא נאמרה בתנור כל עיקר
- (ב) מכל מקום
- (i) לגבי טומאה אכן מפסיד תנור בהא דאין לו פנים חדשות
- (ii) משום דלהסיר טומאה איצטריך פנים חדשות כמו בקדירה

דף לא.

גמרא אי אמרת בשלמא ותד"ה משתעבדנא

[דף לא עמוד א] גמרא א"ב למפרע הוא גובה כו' דכמאן דגבי מחיים כו' והיינו דוקא אם גבו היתומים קרקע כיון דלא מיחסרא גוביינא אמרינן דכגבו מחיים דאבוהון דמי אבל מטלטלין אם גבו היתומים אף על גב דלמפרע הוא גובה כיון דמיחסרא גוביינא לאו כגבו מחיים דמי מיהו לגבי איסורא לאבני גבי חמץ אף על גב דמטלטלין נינהו כיון דלמפרע נקנית לו הרי הוא שלו באותה שעה אף על גב דמיחסרא גוביינא ודו"ק:

תוס' בד"ה משתעבדנא לב"ח כו' וא"ת גבי מטלטלין נמי נימא הכי ונראה לר"י כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם דהכי קא קשיא להו כיון דב"ח דאבוהון הוא משועבד ליה כמו אבוהון כשהוא חי א"כ לאו מטלטלי דיתמי נינהו שהרי ב"ח דאבוהון הוא חי וכבר משועבד ליה לשלם לו אף מטלטלים דייליה כמו אבוהון אילו היה חי עדיין שהיה מחויב לו לשלם אף ממטלטלים ואהא תירץ ר"י דודאי אין לנו לומר מדר' נתן כאלו ב"ח דאבוהון היה חייב לו אלא דחשבינן הקרקע המשועבד לאבוהון כאלו היה בידו כיון דאם מכרה חוזר אבוהון וגובה אותה ולכך משועבדים נמי לב"ח דאבוהון משא"כ במטלטלין דאין להחשיבם כו' ואף על גב דההיא דר' נתן לענין מטלטלין נמי איתמר היינו לענין דגובה מיניה אף מטלטלין כשאבוהון קיים ולא מצי למימר לאו בעל דברים דידי אתה ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) בעל חוב

(i) אביי אמר למפרע הוא גובה

(ii) רבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה

(2) הקדמה ב'

(א) בעל חוב מצי גבי מקרקעי של לוח אפילו מלקוחות ואפילו משכנן

(ב) בעל חוב מצי גבי מטלטלין של לוח דיקא כל עוד אשר לוח בחיים ומטלטלין בידו הם

(3) הקדמה ג'

(א) במקרה אשר לוח הי' חייב לשלם חוב למלוה ומת לוח

(ב) אז

(i) מקרקעי דירשו יתמי לוי מן לוח משתעבדא למלוה

(ii) מטלטלי דירשו יתמי לוח מן לוח לא משתעבדא למלוה

(4) גמרא

(א) רב נחמן

(i) במקרה אשר

(1) ראובן חייב לשלם חוב לשמעון ושמעון חייב לשלם חוב ללוי

(2) ושמעון מת ויתמי שמעון גבו קרקע מראובן בחובו שהי' חייב לשמעון

(ii) אז

(1) לוי חוזר וגובה לקרקע מן יתמי שמעון בחוב שמעון שהי' חייב ללוי

(ב) הוה אמינא דגמרא בביאור שיטת רב נחמן

(i) רב נחמן כאביי ס"ל דבעל חוב מלפרע הוא גובה

(ii) ונמצא

(1) דהגם דלא ירשו יתמי למקרקעי אלא לאחר שמת שמעון

(2) מכל מקום

(א) מחמת דבעל חוב למפרע הוא גובה

(ב) חשיב כאלו

(i) גבה שמעון למקרקעי לפני שמת

(ii) ולאחר כך כשמת שמעון ירשו יתמי למקרקעי

(ג) וסמכינן על כלל דמקרקעי דיתמי לבעל חוב משתעבדא

(5) משנה

(א) נכרי שהלוה לישראל על חמצו של ישראל אחר הפסח מותר בהנאה

(ב) ישראל שהלוה לנכרי על חמצו של נכרי אחר הפסח אסור בהנאה

(6) גמרא

(א) לאביי דאית לי בעל חוב למפרע הוא גובה אתיא מתניתין שפיר

(i) דלאחר פסח כשגבה מלוה לחמץ לתשלום חוב של לוח חשיב כאלו מלוה גבה לחמץ עוד לפני הפסח

(ii) ולכן

(1) ברישא – חמץ של מלוה נכרי הי' בפסח ומותר בהנאה

(2) בסיפא – חמץ של מלוה ישראל הי' בפסח ואסור בהנאה

(7) מהרש"א

(א) הקדמה

(i) חמץ מטלטלין הוה

(ii) ולכאורה קובע המשנה אשר אף למטלטלין קאמר אביי דבעל חוב למפרע הוא גובה

(ב) קשיא

(i) אמאי קאמר רב נחמן לדין שלו דיקא לגבי יתומים שגבו קרקע בחובת אבוהון

(8) ראש יוסף

(א) קשיא לקושית מהרש"א

(i) כמו דדנין לאביי כאלו שמעון אבוהון דיתמי גבה מטלטלין עוד לפני שמת

(ii) כמו כן עלינו לדין

- (1) כאלו לבסוף כשמת שמעון ירשו יתמי שמעון למטלטלין הללו דחשיבי כאלו מכבר גבה אותן שמעון
- (2) והרי קבענו אשר מטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדא
- (9) המשך מהרש"א – תירוץ לקושייתו לעיל
- (א) דוקא לגבי איסורא כגון בהך דחמץ קאמר אביי דבעל חוב למפרע הוא גובה אף במטלטלין
- (ב) משא"כ לגבי ממונא דמחוסר גוביינא מודי אביי דבמטלטלין בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה
- (10) המשך דגמרא
- (א) קשיא
- (i) רבא דס"ל דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה האיך מנמק למימרא דרב נחמן
- (ב) תירוץ
- (i) רב נחמן על דין שיעבודא דר' נתן סמך
- (ii) דהיינו
- (1) "לוי הנושה בשמעון מנה ושמעון נושה בראובן
- (2) מוציאין מראובן ונותנין ללוי"
- (11) הוה אמינא דתוספות בעיקר מושג דר' נתן כמבואר במהרש"א
- (א) באופן
- (i) ראובן דמשועבד לשלם חוב לשמעון
- (1) ואשר לכן ביד שמעון למיגבי
- (א) קרקעות של ראובן אף אלו לאח"כ מוכרן ראובן או משכנן
- (ב) מטלטלין של ראובן כל עוד שראובן חי והן בידו
- (ii) ושמעון דמשועבד לשלם חוב ללוי
- (1) ואשר לכן ביד לוי למיגבי
- (א) קרקעות של שמעון אף אלו לאח"כ מוכרן שמעון או משכנן
- (ב) מטלטלין של שמעון כל עוד ששמעון חי והן בידו
- (ב) מגזירת הכתוב מקרא "אשר אשם לו"
- (i) עובר מעצמו בעלות חוב של ראובן מן שמעון ללוי
- (ii) ועובר מעצמו נמי משמעון ללוי אותו זכות שהי' לשמעון למיגבי חוב של ראובן כדלעיל
- (12) שיטת רב נחמן לפי הוה אמינא דתוספות
- (א) לפי עיקר מושג דר' נתן
- (ב) נמצא
- (i) דבאופן דרב נחמן
- (1) לא ירשו יתמי שמעון לחוב שהי' ראובן מתחלה חייב לשמעון ולזכותי גביי' דביארנו
- (2) שהרי של לוי היו מכבר לפני שמת שמעון

- (ii) ואשר לא ביושר גבו יתמי לנכסי ראובן לתשלום אותו חוב
(iii) ושפיר קאמר רב נחמן אשר לוי מצי למיטרף הני נכסי שגבו יתמי שמעון שלא כדין
(13) המשך תוספות

(א) קשיא

- (i) מאי שנא דרב נחמן מוקי דיני' דיקא ביתומים שגבו קרקע וכו'
(ii) אף בגבו מטלטלין נימא אשר
(1) בעלות חוב של ראובן וזכותי גבי' הועברו מן שמעון ללוי לפני שמת שמעון
(2) ולא ירשו יתמי לחוב של ראובן כל עיקר ושלא כדין גבו למטלטלין דראובן

(ב) שאלה

- (i) האם יכולין לתרץ ככה
(1) עכשיו שמת שמעון אין ללוי יכולת למיגבי מטלטלי דשמעון
(2) ולכן נתפרדה החבילה דר' נתן ואין ללוי יכולת למיגבי מטלטלין מן ראובן

(ג) תשובה

- (i) אין לתרץ ככה
(1) דהרי מכל מקום ראובן אכתי חי ומחמת הך דר' נתן כבר לפני שמת שמעון זכה לוי למיגבי מטלטלין של ראובן לתשלום חוב ראובן שהועבר מן שמעון ללוי
(2) בדומה לזכות שהי' לשמעון לתשלום חובו ממטלטלי דראובן לפני שהועבר חובו ללוי כדאמרן
(3) ולא מעלה ולא מוריד הא דלאחר כך מת שמעון

- (14) מסקנא דתוספות בעיקר מושג דר' נתן ותירוץ דגמרא לרב נחמן כמבואר במהרש"א

(א) חלק א'

- (i) דינא דר' נתן לא מעביר ללוי חוב שהי' ראובן חייב לשמעון
(ii) אלא מעביר ללוי
(1) בתורת אחריות לחוב שהי' **שמעון** חייב ללוי
(2) אותו שיעבוד שהי' לשמעון בנכסי ראובן לאחריית חוב אשר ראובן חייב לשמעון

(iii) שים לב

- (1) אשר שיעבודא דר' נתן מעביר ללוי דיקא שיעבוד **בקרקות** ראובן
(א) משום דהני קרקעות חשיבא כאלו בידו של שמעון הן מחמת דמצי שמעון למיטרף לקרקעות אלו מכרן ראובן או משכנן
(ב) משא"כ מטלטלין דראובן דלא חשיבא כאלו בידו של שמעון הי' מחמת דלא מצי שמעון למיטרף להו אלו מכרן ראובן או משכנן

(ב) חלק ב'

- (i) ונמצא דלרב נחמן

(1) לא ביושר גבו יתמי לקרקעות דראובן בשיעבוד אשר לא ירשו אותן יתמי מפני שכבר לפני שמת שמעון הועבר ללוי

(א) ומובן אשר לוי מצי למיטרף הני קרקעות מן יתמי שמעון

(2) ביושר גבו יתמי למטלטלי דראובן

(א) ומובן אשר לוי לא מצי למיטרף הני מטלטלין מן יתמי שמעון

(15) שים לב

(א) דהגם דקבענו אשר שיעבודא דר' נתן לא מועיל להעביר ללוי שיעבוד שהי' לשמעון במטלטלי דראובן

(ב) מכל מקום

(i) כל עוד ששמעון אכתי בחיים

(ii) מכח דינא דר' נתן מצי לוי

(1) לתבוע מן ראובן אותו חוב אשר שמעון חייב לשלם ללוי

(2) ולמיגבי מטלטלי דראובן לתשלום אותו חוב

(iii) ולא מצי ראובן למיטען לאו בעל דברים דידי את

(9) הי לך לישנא דמהרש"א לפי ביאור הלז

(א) שים לב אשר בדיבור זה "בעל חוב" משמעו "לוה" ואין משמעו "מלוה"

תוס' בד"ה משתעבדנא לב"ח כו' וא"ת גבי מטלטלין נמי נימא הכי ונראה לר"י כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם דהכי קא קשיא להו כיון דב"ח דאבוהון דראובן משועבד ליה ללוי כמו אבוהון שמעון כשהוא שמעון חי א"כ לאו מטלטלי דיתמי דשמעון נינהו שהרי ב"ח דאבוהון ראובן הוא חי וכבר משועבד ליה ללוי לשלם לו אף מטלטלים דיליה כמו אבוהון שמעון אילו היה חי עדיין שהיה מחויב לו ללוי לשלם אף ממטלטלים ואהא תירץ ר"י דודאי אין לנו לומר מדר' נתן כאלו ב"ח דאבוהון ראובן היה חייב לו ללוי אלא דחשבינן הקרקע של ראובן המשועבד לאבוהון שמעון כאלו היה בידו של שמעון כיון דאם מכרה ראובן חוזר אבוהון שמעון וגובה אותה מן לקוחות של ראובן ולכך משועבדים נמי לב"ח דאבוהון ללוי משא"כ במטלטלין דאין להחשיבם כו' ואף על גב דההיא דר' נתן לענין מטלטלין נמי איתמר היינו לענין דגובה לוי מיניה דראובן אף מטלטלין כשאבוהון שמעון קיים ולא מצי ראובן למימר לאו בעל דברים דידי אתה ודו"ק:

רש"י ד"ה ישראל שהלווה

בפרש"י בד"ה ישראל שהלווהו כו' לאחר הפסח אינו עובר אם נהנה ממנו עכ"ל דמדנקט אחר הפסח ע"כ עובר ואינו עובר משום איסור הנאה קאמר מיהו כיון דאליבא דר"ש קיימינן הכא דחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח שרי בהנאה ע"כ דהא דקאמר הכא עובר ואינו עובר לאחר הפסח משום מילתא דעבר עליו בבל יראה נגעו בה דא"נ שהוא חמץ של ישראל אינו אסור אלא משום קנסא דעבר עליו בבל יראה ואיכא למימר דנקט מילתיה אחר הפסח דאפילו בכה"ג דלא היה החמץ בתוך זמנו ממש של ישראל קנסינן ליה כיון דעבר על בל יראה מיהו לקמן בבבלייתא נכרי שהרהין פת פורני כו' דלא נקט אחר הפסח ניהא ליה לפרושי דבעיקר דינא איירי עובר ואינו עובר בבל יראה קאמר ויש למהרש"ל דברים בזה ואין לי להאריך וק"ל:

(1) משנה דף כח.

(א) רישא

(i) נכרי שהלווה על חמצו של ישראל – אחר הפסח מותר בהנאה

(ב) סיפא

(i) ישראל שהלווה לנכרי על חמצו של נכרי – אחר הפסח אסור בהנאה

(2) גמרא דף כח:

(א) משנה כר' שמעון אתיא

(i) דאית לי' אשר חמצו של נכרי אחר הפסח מותר בהנאה

(ii) ואשר חמצו של ישראל אחר הפסח אסור בהנאה דקנסינן לישראל על שעבר בבל יראה בפסח

(ב) ומטעם דנבאר בדיבורים שלהלן הגם דלא גבה מלוה לחמץ עד לאחר הפסח

(i) ברישא חשיב כאלו חמץ של נכרי המלוה ה' בפסח ומותר בהנאה לאחר הפסח

(ii) ובסיפא חשיב כאלו חמץ של ישראל המלוה ה' בפסח ואסור בהנאה לאחר הפסח

(3) ברייתא

(א) רישא

(i) ישראל שהלווה לנכרי על חמצו של נכרי

(1) תנא קמא – לאחר הפסח אינו עובר

(2) לר' מאיר – לאחר הפסח עובר

(ב) סיפא

(i) נכרי שהלווה לישראל על חמצו של ישראל – לכולי עלמא עובר

(4) רש"י כמבואר במהרש"א

(א) שים לב

(i) משנה מדברת באלו מותר ליהנות בחמץ שעבר עליו הפסח

(ii) ברייתא מדברת באלו "עובר" או "אינו עובר"

(ב) שאלה

- (i) האם מצינו לפרש אשר עובר ואינו עובר בברייתא משמעו עובר או אינו עובר בבל יראה אחר הפסח
- (ג) תשובה
- (i) לא יתכן דהרי לכולי עלמא אינו עובר בבל יראה ובל ימצא אחר הפסח
- (ii) ולכן מוכרח אשר בברייתא מדובר
- (1) אלו עבר ישראל בפסח על בל יראה
- (2) דאלו עבר
- (א) קנסוהו רבנן שלא יהנה מחמץ אף לאחר הפסח
- (ב) ואלו נהנה בחמץ לאחר הפסח עבר בהאי קנס דקנסוהו רבנן
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) לבסוף
- (1) אלו אסור ישראל בהנאה אחר הפסח
- (2) תלוי באלו קנסינן לי' על שעבר בבל יראה בפסח
- (ii) ולכן
- (1) במקום למשתעי בברייתא אלו נהנה באיסור אחר הפסח
- (2) הוה לה למשתעי באלו עבר בתוך הפסח בבל יראה
- (ב) תירוץ
- (i) ברייתא רבותא אשמועינן דקנסינן למלוה שנהנה אחר הפסח
- (ii) אף על פי דבתוך זמנו אכתי לא גבה לחמץ ולא הוי ממש חמצו של ישראל
- (6) משנה דפורני
- (א) נכרי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ואם אמר לו הגעתיך עובר
- (7) רש"י
- (א) משנה דפורני משתעי באלו עובר בפסח או אינו עובר בפסח
- (8) המשך מהרש"א
- (א) שים לב
- (i) דמחמת דלא קתני במשנה דפורני דמדובר אחר הפסח
- (ii) עדיף לי' לרש"י למוקים האי עובר ואינו עובר לגבי אלו עבר בבל יראה בפסח

דף לא:

תד"ה שקונה משכון

[דף לא עמוד ב] תוס' בד"ה שקונה משכון כו' איירי שלא קבל עליו ישראל אחריות דאי קבל הרי הוא שלו כו' עכ"ל ומתני' דהכא ליכא לאוקמי בקבלו אחריות דא"כ לא ה"ל למתני' הך מלתא בהלוהו נכרי לישראל וישראל לנכרי אלא למתני' כולה בהפקיד נכרי לישראל וישראל לנכרי וק"ל:

(1) הקדמה

(א) אביי – בעל חוב למפרע הוא גובה

(ב) רבא – בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה

(2) משנה

(א) רישא

(i) נכרי שהלוה לישראל על חמצו של ישראל

(1) לאחר הפסח מותר בהנאה

(ב) סיפא

(i) ישראל שהלוה לנכרי על חמצו של נכרי

(1) לאחר הפסח אסור בהנאה

(3) ברייתא

(א) רישא

(i) ישראל שהלוה לנכרי על חמצו של נכרי

(1) תנא קמא – לאחר הפסח אינו עובר

(2) לר' מאיר – לאחר הפסח עובר

(ב) סיפא

(i) נכרי שהלוה לישראל על חמצו של ישראל – לכולי עלמא עובר

(4) תוספות

(א) "בכולא שמעתתא" היכא דמשתעי בקשר למלוה ישראל

(i) דהיינו בסיפא דמשנה וברישא דברייתא

(ii) לא יתכן אשר המלוה קיבל אחריות על חמצו דנכרי

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) תינח דברי שא דברייתא

(1) לא יתכן דקיבל אחריות דאלו כן אף תנא קמא הוה מודה דמלוה ישראל עובר

(ii) ברם בסיפא דמשנה

(1) הרי קתני דאסור בהנאה לכולי עלמא ומנא להו דלא יתכן דמדובר בקיבל מלוה ישראל אחריות על חמצו דנכרי

(ב) תירוץ

(i) אלו משנה כשקיבל ישראל אחריות משתעי

(ii) הוה לה למשנה למיתני דין דידה בלא הלואה כלל אלא בקבלת אחריות של פקדון גרידא

(iii) דהיינו

(1) ברישא כשקיבל נפקד נכרי אחריות מותר מפקיד ישראל בהנאה

(2) ובסיפא כשקיבל נפקד ישראל אחריות אסור נפקד ישראל בהנאה

רש"י ד"ה לא קשה

בפרש"י בד"ה ל"ק מתני' דא"ל כשהרהינו כו' מעכשיו הלכך נכרי כו' עכ"ל משמע ליה דלא מהני אפילו מעכשיו אלא בשהרהינו וכדמיייתי מבריי' בנכרי שהרהין כו' ואם א"ל הגעתיך עובר משמע דמעכשיו נמי בעי הרהין ומיהו אליבא דאביי הך הגעתיך היינו באינו רוצה לפדותו ובלא מעכשיו נמי קני משום דב"ח למפרע הוא גובה וכמ"ש התוס' לקמן ע"כ דהרהין דקתני בברייתא לאו דוקא דמוכח מתוך הסוגיא דלאביי לא בעי הרהינו כיון דלמפרע הוא גובה א"נ דקתני הרהינו לרבנותא דאפ"ה ברישא כשפדאו דאינו עובר וק"ל:

(1) הקדמה

(א) אביי – בעל חוב למפרע הוא גובה

(ב) רבא – בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה

(2) משנה

(א) רישא

(i) נכרי שהלוה לישראל על חמצו של ישראל

(1) לאחר הפסח מותר בהנאה

(ב) סיפא

(i) ישראל שהלוה לנכרי על חמצו של נכרי

(1) לאחר הפסח אסור בהנאה

(3) גמרא כמבואר ברש"י

(א) משנה אתיא שפיר לאביי דאית לי' בעל חוב למפרע הוא גובה

(i) דבין ברישא בין בסיפא מדובר

(1) באופן דבסוף "לא פדאו לזה" כלומר לזה לא שילם חובו ולכן גבה מלוה לחמץ

(2) ומחמת שיטת אביי חשיב כאלו גבה מלוה חמצו מתחלה עוד לפני הפסח

(ii) ונמצא

(1) דברישא של מלוה נכרי הי' בפסח ומותר בהנאה

(2) ודבסיפא של מלוה ישראל הי' בפסח ואסור בהנאה

(ב) משנה אתיא שפיר אף לרבא דאית לי' בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה

(i) דרבא יאמר לך דבין ברישא בין בסיפא מדובר

(1) דהרהינו לזה למלוה כלומר לזה נתן חמצו למלוה במשכון

(2) ואמר אם לא אפרע קנה מעכשיו

(3) ובסוף – בדומה לאביי – לא פדאו לזה וגבה אותו מלוה

(ii) השתא

(1) אע"ג דבעלמא בעל חוב להבא הוא גובה

(2) שאני הכא

(א) מחמת דהרהין לזה ואף אמר אם לא אפרע קנה מעכשיו

(ב) דנוקטין דלמפרע של מלוה הי'

(iii) ונמצא בדומה לאביי

(1) דברישא של מלוה נכרי הי' בפסח ולכן מותר בהנאה

(2) ובסיפא של מלוה ישראל הי' בפסח ולכן אסור בהנאה

(4) משנה דפורני

(א) רישא

(i) ישראל שהלוה לנכרי והרהין נכרי פת פורני לישראל אינו עובר

(ב) סיפא

(i) ואם אמר הגעתיך עובר

(ג) שים לב

(i) דבמשנה דפורני בין ברישא בין בסיפא מדובר במלוה ישראל ולזה נכרי

(ii) ולא שאני רישא מסיפא אלא בהא

(1) דברישא לא אמר לזה "הגעתיך" ובסיפא אמר לזה "הגעתיך"

(5) גמרא כמבואר ברש"י

(א) משנה דפורני אתיא שפיר לאביי דאית לי' בעל חוב למפרע הוא גובה

(i) דרישא מדובר בלא אמר "הגעתיך" כלומר דפדאו לזה ולכן מלוה ישראל לעולם לא גבה לחמץ ואינו עובר

(ii) וסיפא מדובר בדאמר לזה "הגעתיך" ולא פדאו לזה ולכן גבאו ישראל מלפרע ועובר

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) לאביי למה איצטריך למיתני במשנה דפורני למיתני דהרהינו

(ii) הרי אביי אית לי' בעל חוב למפרע הוא גובה אף בדלא הרהינו

(ב) תירוץ א'

(i) משנה לאו דוקא קתני דמיירי בהרהינו

(ג) תירוץ ב'

(i) קתני הרהינו

(ii) כדי לאשמועין רבותא ברישא דהיכא דפדאו נכרי לא עובר ישראל אע"ג דהרהינו נכרי לישראל

(7) המשך דגמרא

(א) אף לרבא אתיא משנה דפורני שפיר

(i) דברישא "לא אמר הגעתיך" משמעו לרבא דלא אמר לזה "אם לא אפרע קנה מעכשיו"

(1) ולכן לא קנה מלוה למפרע אע"ג דהרהינו

(ii) ובסיפא "אמר הגעתיך" משמעו לרבא דאמר לזה "אם לא אפרע קנה מעכשיו"

(1) ולכן קנה מלוח למפרע בצירוף להרהינו

(8) מהרש"א

(א) שאלה

(i) מנלי' לרש"י אשר לרבא במשנה דידן מדובר בהרהינו לזה למלוח ואף אמר לי' "אם לא אפרע קנה לך מעכשיו"

(ii) דלמא סגי בהא גרידא דאמר לזה "אם לא אפרע קנה לך מעכשיו"

(ב) תשובה

(i) רש"י בשיטת משנה דפורני אזיל כדביארנוה לרבא

דף לב.

רש"י ד"ה כר' נחוניא ובא"ד לאשמועין

[דף לב עמוד א] בפרש"י בד"ה כר' נחוניא כו' דאי שוגג בחמץ והזיד בתרומה מאי חומש איכא ואי כו' עכ"ל הכא לא קשיא ליה אמאי משלם כלל כדקשיא ליה גבי הזיד בחמץ אמאי משלם הא איחייב ליה כרת משום דאיכא למ"ד בפרק אלו נערו דר' נחוניא נמי דפוטר מתשלומין היינו דוקא משום כרת ולא משום מיתה וק"ל:

בא"ד לאשמועין כולה מתני' בחמץ חולין כו' וניתני שוגג חייב ומזיד פטור משום כרת עכ"ל מפירושו נראה דלא קיימא לן כחזקיה דחייבי מיתות שוגגין פטורין דא"כ לר' נחוניא בחמץ חולין שוגג פטור כמו מזיד דה"ל חייבי כרת שוגגין ואפשר שהוא מחלק בין חייבי מיתות שוגגין לחייבי כריתות שוגגין והתוס' לא כ"כ לעיל ועיין בחידושינו לעיל ודו"ק:

עיין לעיל דף עמוד 22

תוספות ד"ה דבר הראוי להיות קדש

תוס' בד"ה דבר הראוי כו' אין ראוי להיות קודש דאין כאן נתינה כו' עכ"ל מהרש"ל נדחק בזה לפרש שכווננו לומר דאין כאן נתינה שסמכו עצמם אתתן לו דדריש לקמן ולא ידעתי מי הכריחו לזה שהרי בהדיא כתבו התוס' לקמן דמהאי קרא ונתן לכהן את הקודש איכא למילף שפיר למעט איסורי הנאה בלאו קרא דתתן לו והיינו מדכתיב הלשון ונתן כמ"ש לקמן בד"ה ההוא מיבעי כו' להכי כתיב ונתן דמשמע שהפירות של נתינה ראוי להיות קודש ודו"ק:

(1) ברייתא

(א) ר' אליעזר בן יעקב

(i) האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין

(ii) והיינו טעמא דכתיב "ונתן לכהן את הקדש [בתשלומין]" למילף

(1) דליכא חיוב תשלומין כי אם בדבר אשר ראוי להיות קדש כמו שאכל

(2) וחמץ כמו שאכל לא יתכן ליעשות תרומה בפסח

(ב) ר' אליעזר חסמא מחייב בתשלומין

(ג) אמר לו ר' אליעזר בן יעקב לר' אליעזר חסמא "וכי מה הנאה יש לו בה"

(2) רש"י

(א) באמרו "וכי מה הנאה יש לו בה" כיוון ר' אליעזר בן יעקב למימר לר' אליעזר חסמא

(ב) את פלגית עלי ולא דרשית ונתן לכהן את הקדש

(ג) ברם

(i) על כל פנים חמץ שאכל אסור בהנאה

(ii) והי' לך לפוטרו מתשלומין מחמת שלא הפסיד לכהן כלום

(3) מהרש"ל

(א) שאלה

(i) מגלי לר' אליעזר בן יעקב אשר חמץ לא יתכן להפרישו לתרומה בפסח

(ב) תשובה

(i) נפקא לי' מדרוש של "תתן לו ולו לאורו"

(ii) אשר פרטי דרוש זה אינן מעניינו

(4) מהרש"א

(א) קשיא למהרש"ל

(i) תוספות לא מזכיר דרש של תתן לו ולא לאורו

(ב) מסקנא דמהרש"א מבוסס על תד"ה ההיא בדף לב:

(i) תוספות על מלה "ונתן" בריש קרא של "ונתן לכהן את הקדש" להוכיח אשר לא יתכן להפריש חמץ לתרומה בפסח קא סמכי

(ii) דהך ונתן קא מילף אשר הפרשת תרומה צריכא שיהא לה תורת נתינה

(iii) ולחמץ בפסח דאסור בהנאה ליכא תורת נתינה

(5) לשון סיום תוספות דידן

(a) והיינו דקאמר לי' ר' אליעזר בן יעקב "וכי מה הנאה יש לו בה"

(א) כלומר הואיל ואין לו הנאה בה אית לי' למעוטי מקרא כדפרישית

(6) מהרש"א

(א) זאת ביאור דבריהם

(i) שלא כרש"י שפירש אשר "וכי מה הנאה יש בה" ראי' אחריתא היא לשיטת ר' אליעזר בן יעקב
דהאוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין

(ii) בקושטא בדבריו אלו מבאר ר' אליעזר בן יעקב טעמא דלא יתכן להפריש חמץ בפסח לתרומה
כדלעיל

(iii) דהיינו מחמת דלא מקרי נתינה ומלה "ונתן" מילף דלהפריש תרומה איצטריך נתינה

דף לב:

תד"ה ואין נתינה

[דף לב עמוד ב] בד"ה ואין נתינה כו' מיהו קשה לר"י כו' אשר יתן ממנו כו' לילף מכל נתינה לחומרא דהוי בכ"ש כו' עכ"ל לעיל קשיא להו מקראי דהו מן הדומה לדומה דמשתעי כולהו בנתינה ממש מיד ליד והכא קשיא להו נמי מן הדומה לדומה מקראי דמשתעי כולהו בנתינה שפירש שימה על ד"א וק"ל:

(1) ברייתא

(א) האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש מחמת דכתיב בי' אכילה ואין אכילה פחות מכזית

(ב) אבא שאול אומר

(i) עד שיהא בו שוה פרוטה

(ii) דאמר קרא ונתן ואין נתינה פחות משוה פרוטה

(2) תוספות

(א) שים לב אשר

(i) אי לאו דכתיב "אכילה" לגבי תשלומי תרומה דסתם אכילה משמעו כזית

(ii) הוי מודי רבנן לאבא שאול אשר שיעורו שוה פרוטה מחמת דלענין דבר הנתון מיד ליד אין נתינה בפחות משוה פרוטה

(3) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא א'

(i) הרי ישנם כמה נתינות בדברים הניתנין מיד ליד אשר שיעור שלהן אינן בשוה פרוטה

(1) בתרומה חטה אחת פוטרת הכרי אף על גב דכתיב תתן לו

(2) קונין בכלי שאין בו שוה פרוטה אף על גב דכתיב ונתן לרעהו

(3) כתבו על איסור הנאה כשר אף על גב דכתיב ונתן בידה

(ב) תירוצ'

(i) דיקא לגבי תשלומין דורשין לנתינה דאיצטריך שוה פרוטה

(ג) הקדמה לקשיא ב'

(i) הי לך ב' נתינות אשר משמעם שימה על דבר אחר

(1) "ואשר יתן ממנו על זר"

(א) דשיעורו בכזית בדומה לתרומה אשר לרבנן שיעורן בכזית כדאמרן

(2) מתן דמים ובהונות וסיכה

(א) דשיעור שלהן בכל שהוא

(ד) קשיא ב'

(i) אמאי לא מדמין הני שימות להדדי

(ii) ואשר לכן נוקי כל שהוא לשיעורו של "ואשר יתן ממנו על זר"

תד"ה מעילה שלא וכו'

בד"ה מעילה שלא כו' אדרבה משבועת העדות ופקדון אית לן למילף דלחומרא מקשינן עכ"ל לכאורה למאי דמסיק אדעתיהו למימר היא הנותנת כיון שהיא קלה יש לזדונה כפרה א"כ הא דמייתי בשבועת עדות ופקדון קרבן לאו חומרא הוא אלא קולא הוא דיש לזדונה כפרה וע"ק היאך ס"ד למילף ממעילה דאימא מעילה כיון דהיא חמורה שיש בה מיתה אין לזדונה כפרה משא"כ הנך דאין בהן מיתה (ו) יש לזדונן כפרה ודוחק לומר דקושייתם למאי דלא אסיק הכא בשמעתין אדעתיה למימר היא הנותנת וע"ק דהא משאר מצות איכא למילף בק"ו שפחה חרופה ונזיר טמא כדבעי למילף מעילה מק"ו ועוד קשה היאך קאמרי דלא נילף ממעילה דהא ממעילה שהיא במיתה איכא נמי למילף הנך בק"ו שאינן במיתה ואי משום דאיכא למימר דשבועת עדות ופקדון יוכיחו א"כ היינו קושיין דלעיל ולא הל"ל טעמא משום דלחומרא מקשינן והנכון בזה דעיקר קושייתם לרבנן דפליגי עליה דר' ולית להו מיתה במעילה דהשתא ודאי הא דמייתי בהנך קרבן משום חומרא הוא ולא משום דיש לזדונן כפרה דאמאי יש לזדונן כפרה טפי מבמעילה דליתא נמי במיתה ומש"ה קשיא להו שפיר דלא אצטריך קרא לשפחה חרופה ולנזיר טמא דלחומרא מקשינן לאתויי קרבן בזדון כמו שבועת עדות ופקדון ולא מקשינן לקולא לילף ממעילה ותו לא מידי ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) רבי – הזיד במעילה במיתה בידי שמים

(ב) רבנן – הזיד במעילה באזהרה

(2) הקדמה ב'

(א) ברייתא בסוגיא דידן בשיטת רבי אזלא

(3) הקדמה ג

(א) שגג במעילה חייב קרבן מעילה

(4) הקדמה ד'

(א) הזיד בדם ובחלב בכרת ולא בחטאת

(ב) שגג בדם ובחלב בחטאת ולא בכרת

(5) הקדמה ה'

(א) שבועת העדות ופקדון ונזיר טמא ושפחה חרופה

(i) בקרבן בין בשוגג בין במזיד

(ii) ולא במיתה בין בשוגג בין במזיד

(6) ברייתא כמבואר ברש"י

(א) וחטאה בשגגה (במעילה) פרט למזיד שאינו מביא קרבן מעילה

(ב) קשיא

(i) למה צריכין קרא דחטאה בשגגה ללמד דמזיד אינו מביא קרבן מעילה

(ii) נילף דמזיד אינו מביא קרבן מעילה מקל וחומר:

(1) ומה שאר מצוות כגון חלב ודם דחמירי דמזידן בכרת

(א) ואפילו הכי קילי דאין להם קרבן חטאת במזיד

(2) מעילה דקיל דבמזיד אינו בכרת

(א) מכל שכן דאינו מביא קרבן במזיד

ג) תירוץ

(i) קל וחומר זה מופרך מטעם דאינו מעניינו

(7) תוספות

(א) ב' קושיות על קושיא דברייתא

(ב) קשיא א' – "והיא הנותנת"

(i) הבאת קרבן כפרה היא ולכן קולא היא ולא חומרא להביא קרבן במזיד

(ii) "והיא הנותנת" להסיק דאלו לא כתיב וחטאה בשגגה הוה אמינא

(1) דבמעילה דקיל מביא קרבן במזיד

(2) ובחלב ודם דחמירי לא מביא קרבן במזיד

ג) קשיא ב'

(i) ואף אלו אמרת אשר חומרא היא להביא קרבן

(ii) שבועת העדות ופקדון ונזיר טמא ושפחה חרופה יוכיחו דקילי דאין בכרת ואף על פי כן מביאין קרבן במזיד

ד) תירוץ תוספות לב' קושיות הללו

(i) אין הכי נמי דהיינו יכולים למיפרך לקל וחומר כדקאמרת

(ii) אבל פירכא זו לא מעלה ולא מוריד דעל כל פנים בגמרא מפריכין לקל וחומר בדרך אחרת

ה) קשיא ג' של תוספות לגמרא

(i) למה איצטריך גמרא לימודים מסויימים למילף לנזיר טמא ושפחה חרופה דמזידן בקרבן

(ii) נילף דמזידן בקרבן בהיקש לשבועת העדות ופקדון

(iii) שאלה

(1) האם יכולין לתרץ לגמרא

(א) דבלאו הני לימודים מסויימים

(ב) הוינו מקשינן נזיר טמא ושפחה חרופה למעילה להסיק דהזיד בנזיר טמא ושפחה חרופה אינו בקרבן

(iv) תשובה

(1) לא יתכן לתרץ לגמרא ככה

(א) דהרי אף בלא לימודים אלו

(i) הוה מקשינן לחומרא למייתי קרבן במזיד כעין שבועת העדות ופקדון

(ii) ולא הוה מקשינן לקולא שלא למייתי קרבן במזיד כעין מעילה

8) מהרש"א – קושיא א' על קושיא ג' דתוספות

(א) הרי

(i) קבענו אשר לשיטת תוספות קולא היא להביא קרבן במזיד לכפרה וחומרא היא שלא להביא קרבן במזיד

(ii) נמצא דשפיר איצטריך להני לימודים שלא למימר אשר לחומרא מקשינן למעילה להסיק דנזיר טמא ושפחה חרופה מזידן אינן בקרבן

(iii) ואמאי מקשי תוספות דלא איצטריך להני לימודים

9) מהרש"א – קושיא ב' על קושיא ג' דתוספות

(א) האיך קא סליק אדעתייהו דתוספות אליבא דרבי להקיש נזיר טמא ושפחה חרופה למעילה למילף הך חומרא דליכא קרבן במזיד

(ב) הרי לשיטת תוספות דחומרא היא לא למייתי קרבן במזיד מצינן למיפרך

(i) דשאני מעילה דחמיר שיש בה מיתה ולכך מחמירין שלא למייתי קרבן במזיד

(ii) משא"כ שפחה חרופה ונזיר טמא דאין בהן מיתה ולכן מקילין בהן למייתי קרבן

10) המשך מהרש"א – תירוץ להני ב' קושיות דמהרש"א על קושיא ג' דתוספות

(א) תוספות בקושיא ג' שלהן חוזרין לשיטת הברייתא דחומרא היא לחייב קרבן במזיד

(ב) וממילא מתורץ הני ב' קושיות דמהרש"א

11) המשך מהרש"א – ב' קושיות לתירוץ מהרש"א אשר תוספות בקושיא ג' שלהן חוזרין לשיטת הברייתא דלחייב מזיד בקרבן חומרא הוא

(א) קושיא א'

(i) דוחק לאוקמה לתוספות ככה אשר בלי שום טעם חוזרין בקושיא ג' שלהן לשיטת הברייתא דלחייב מזיד בקרבן חומרא הוא

(ב) קושיא ב'

(i) אלו חוזרין תוספות בקושיא ג' שלהן לשיטת הברייתא דלחייב מזיד בקרבן חומרא הוא

(ii) אמאי

(1) שקלי וטרי באלו הוה מצינן למילף לנזיר טמא ושפחה חרופה **בהיקש ממעילה** לקולא דליכא קרבן במזיד

(2) ומסקי דליכא למימר ככה מחמת דלחומרא מקשינן לשבועת העדות ופקדון

(iii) הוה להו לאסיק אדעתייהו נמי למילף אותו דין ממעילה

(1) בקל וחומר ככה

(א) מה מעילה דבמיתה הוא אליבא דרבי ואעפ"כ אית לי' קולא זו דאין מזידן בקרבן

(ב) כל שכן נזיר טמא ושפחה חרופה דאינן במיתה דאית להו קולא זו דלא מייתי קרבן במזיד

(iv) בדרך אגב מובן

(1) דאלו הוה עסקי בקל וחומר ממעילה מובן דהוי עסקי נמי בקל וחומר מחלב ודם ככה

(א) מה חלב ודם דחמירי דבמיתה הן ואף על פי כן מקילין לגבייהו שלא להצריך קרבן במזיד

(ב) כל שכן נזיר טמא ושפחה חרופה הן דלית בהו מיתה דלא צריכי קרבן במזיד

(ג) שמא נתרץ

(i) אשר תוספות כיוונו להפריך קל וחומר זו לנזיר טמא ושפחה חרופה

(ii) מחמת דשבועת העדות ופקדון יוכיחו דקילי דליכא מיתה ואף על פי כן מייתי קרבן במזיד

(ד) אין לתרץ דכיוונו תוספות ככה

(i) דאם כן הוי להו להקשות קושייתן בלשון שבועת העדות ופקדון יוכיחו

(ii) כעין לשון קושיית תוספות בקושיא ב' שלהן לעיל

(12) מסקנא דמהרש"א

(א) חלק א'

(i) אכן בקושיא ג' דתוספות חזרו למימר אשר למייתי קרבן במזיד חומרא הוא

(ב) חלק ב'

(i) קשיא

(1) הרי בקושיא א' דמהרש"א הקשה דדוחק למימר אשר בלי שום טעם חוזרין תוספות לשיטה

(2) בקושיא ג' שלהן אזלי בשיטת רבנן דפליגי ארבי וס"ל דהזיד במעילה באזהרה ולא במיתה

(ii) ואלבא דרבנן

(1) כיוון דבין במעילה בין בשבועת העדות ופקדון וכו' ליכא מיתה במזיד

(2) לא מסתבר למימר דאיכא כפרה למייתי קרבן לשבועת העדות וכו' ולא למעילה

(3) וביותר מסתבר דלמייתי קרבן חומרא היא ומאיזו טעם החמירה תורה ביותר לגבי שבועת העדות וכו' מלגבי מעילה

(ג) חלק ג'

(i) שים לב דקושיא ב' של מהרש"א מתורץ בפשיטות במהלך זה

(1) דלית להקשות אמאי לא עסקי בתוספות בקל וחומר ממעילה לנזיר טמא ושפחה חרופה

(2) דמעילה אינו במיתה בדומה לנזיר טמא ושפחה חרופה דאינם במיתה

דף לג.

תד"ה ומינה ותד"ה אף מעילה בכזית

[דף לג עמוד א] תוס' בד"ה ומינה כו' וי"ל דאיכא נמי למפרך דנילף מתרומה שלא יצטרף עכ"ל והך מתני' דקתני בה צירף את המעילה כו' אתיא כרבנן דלא ילפי מתרומה גם לענין מיתה מיהו ק"ק דתקשי להו אהך סתמא דמתני' כדקשיא להו בסמוך דרבנן ל"פ ארבי אלא לענין מיתה מדכתיב בו אבל לכל שאר מילי יליף להו מתרומה ונילף נמי שלא יצטרף ויש ליישב דרבנן איכא למימר דיתורא דקרא תמעול מעל כדאמרי' התם לענין צירוף מפקא ליה מהך ג"ש אבל לר' כיון דיתורא דבו לא מפקא ליה מג"ש לענין מיתה ה"נ יתורא דתמעול מעל לא מפקא ליה מג"ש לענין צירוף ואיכא לאוקמא תמעול מעל לדרשה אחריתא כדאמרי' התם ודו"ק:

בד"ה אף מעילה בכזית תימה לר"י דהכא משמע דמאן דיליף חטא כו' וכולהו כו' עכ"ל דליכא למימר דרבנן דרבי ס"ל נמי אוקי באתרא ולהכי כיון דליכא מיתה גם באכילה אוקי באתרא אשוה פרוטה כשאר נהנה די"ל דע"כ רבנן לית להו אוקי באתרא דא"כ אמאי צריכי למעוטה דבו דאע"ג דלכל שאר מילי יליף בג"ש מ"מ לענין מיתה נימא נמי אוקי באתרא כשאר נהנה מיהו ק"ק לר' אמאי יליף כלל ג"ש לענין מיתה נימא אוקי באתרא כשאר נהנה ויש ליישב דאיכא שום יתורא לר' לענין מיתה דלא נימא אוקי באתרא ודוחק ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) האוכל תרומה במזיד במיתה בידי שמים ושיעורו בכזית

(2) הקדמה ב' לפי שיטת תוספות

(א) מי שהזיד במעילה ונהנה מן ההקדש שלא באכילה הרי הוא באזהרה וחייב בתשלומין ושיעורו בשוה פרוטה

(ב) מי שהזיד במעילה ונהנה מן ההקדש באכילה

(i) לרבי במיתה בידי שמים ושיעורו בכזית

(ii) לרבנן באזהרה ושיעורו בשוה פרוטה

(3) הקדמה ג'

(א) בגזירה שוה ראשית לומדים ממלמד למלומד "דינים עקריים"

(ב) מאן דאמר דאית ליה "דון מינה ומינה" קסבר

(i) דלאח"כ לומדין ממלמד "דינים שניים" לבאר להני דינים עקריים

(ii) ויכול להיות דלומדין עוד "דינים שלישיים" לבאר לדינים שניים

(ג) מאן דאמר דאית ליה "דון מינה ואוקי באתרה" קסברי

(i) דאין למידק מגזירה שוה אלא דינים עקריים

(ii) ואשר ביאורי דינים עקריים לומדין מן שאר דיני מלומד

(4) הקדמה ד'

(א) רבי ורבנן תרווייהו דרשי דינים עיקריים מן תרומה למעילה בגזירה שוה חטא-חטא

- (ב) פרטי דינים הללו אינן מעניינינו
 (5) גמרא
- (א) הך דרבי דהזיד במעילה באכילה במיתה יליף לה בתור "דין שני" מגזירה שוה זו
 (ב) ואף יליף מגזירה שוה זו דין שלישי אשר שיעורו של האי אכילה למיתה הרי הוא כזית
- (6) תוספות ד"ה ומינה
- (א) קשיא
- (i) משמע בדוכתא אחריתא דרבי אית לי' דון מינה ואוקי באתרה
- (ב) תירוץ
- (i) חלק א'
- (1) כיון דלא מפיק רבי מן דיני תרומה לענין מיתה אלא הא ד"אכילה" הנו במיתה
- (2) הרי דבאכילה תליא גזירה שוה דחטא-חטא
- (3) והיכא דבתרומה ליכא כזית לאו שמי' אכילה לגבי עונש מיתה
- (4) ולא יתכן שיהא מיתה למעילה ב"אכילה" אם לא כשיעור אכילה דתרומה
- (ii) חלק ב'
- (1) ואין הכי נמי
- (א) דאלו הי' מפיק רבי מן דין מיתה דתרומה אשר הזיד במעילה בכל הנאות דינן במיתה
- (ב) היינו יכולין לאוקים שיעור של כל הנאות (כולל הנאת אכילה) למיתה "באתרה" דהיינו בשוה פרוטה
- (ג) דאז דרוש של חטא-חטא לא הי' תלוי באכילה
- (7) מהרש"א ד"ה ומינה
- (א) קשיא
- (i) הרי קבענו אשר דין מיתה לאכילה למעילה הוא גופי' דין שני הוא ודין שיעור בכזית אכן אינו אלא דין שלישי
- (ii) ורבי דאית לי' אשר דון מינה ואוקי באתרה האיך קא מילף לי' האי דין שני דהזיד במעילה במיתה
- (ב) תירוץ בדוחק
- (i) על כרחך דאיכא שום יתורא למילף דצריכין למידק דין מיתה בהך גזירה שוה
- (8) גמרא בסנהדרין
- (א) קשיא
- (i) אמאי קא מיפליגי רבנן על רבי ולא דרשי אשר הזיד במעילה באכילה במיתה
- (ב) תירוץ
- (i) סבירא להו אשר "ומתו בו" לגבי תרומה אתיא למילף דלגבי מעילה ליכא דין מיתה
- (9) תוספות ד"ה אף מעילה

(א) קשיא

- (i) קבענו דרבנן ס"ל אשר שוה פרוטה הנו שיעור של אזהרה למעילה באכילה
(ii) ותיקשי דאמאי לא קא ילפי בתור דין שני לעיקרי דינים אשר שיעורו בכזית בדומה לשיעור אכילה דתרומה
(10) מהרש"א ד"ה אף מעילה

(א) קשיא

- (i) אמאי לא תרצו תוספות דרבנן אית להו דוק מינה ואוקי באתרה

(ב) תירוץ

- (i) כבר קבענו לרבי
(1) דהגם דאית לי' בעלמא דדון מינה ואוקי באתרה
(2) מכל מקום מחמת סברא שהצענו לעיל מוכרח דבנידון דידן דרשינן אשר דון מינה ומינה
(ii) וכך תאמר אף לרבנן

(ג) קשיא

- (i) אין לדמות רבי לרבנן לענין זה
(1) דהרי אותו סברא דעליו סמכנו למימר לרבי דבנידון דידן ע"כ אית לי' דדוק מינה ומינה
(2) לית לאמרו לרבנן דהרי לגבייהו לאו באכילה תליא גזירה שוה לגבי דין שני

(ד) מסקנא דמהרש"א

- (i) לא יתכן אשר רבנן אית להו דון מינה ואוקי באתרה
(ii) דאלו ס"ל דון מינה ואוקי באתרה
(1) לא הוי צריכין למיסמך על "ומתו בו" לנמק הא דאית להו אשר הזיד באכילה במעילה אינו במיתה
(2) דהיינו אומרים בפשיטות דלית להו למילף מיתה בדין שני דהרי אית להו דון מינה ואוקי באתרה

(iii) שים לב

- (1) דקבענו לרבי דאכן אית לי' אשר דון מינה ואוקי באתרה
(2) דאף הוא
(א) לא הוי דריש מיתה למעילה באכילה בדין שני
(ב) אי לאו דאיכא איזו יתורא למילף דשאני נידון דידן דאיצטריך למידרש ב' דון מינה ומינה לגבי דין מיתה למעילה

(11) ברייתא בסוגיין שקלי וטרי אלו לרבי חמיר מעילה ביחס לשאר מצוות

(12) תוספות ד"ה ומינה

(א) הקדמה א'

- (i) לתרומה ולדינים אחרים מסויימים ליכא צירוף
(ii) כלומר דליכא עונש מיתה כשלא אכל כזית בכדי אכילת פרס

(ב) הקדמה ב'

(i) ברם מכח ריבוי של "תמעול מעל"

(ii) למעילה איכא צירוף ועונש מיתה אף כשלא אכל כזית בכדי אכילת פרס

(ג) קשיא

(i) אמאי לא קא סמכי על דין צירוף להוכיח לרבי דמעילה חמיר ביחס לשאר מצוות

(ד) תירוץ כמבואר במהרש"א ד"ה ומינה

(i) רבי

(1) דמפיק מן תרומה דאיכא מיתה למעילה באכילה כדאמרן

(2) אכן מפיק נמי מן תרומה דליכא צירוף אף למעילה

(ii) ורבנן הם דאמרי אשר למעילה איכא צירוף

(13) מהרש"א ד"ה ומינה

(א) קשיא

(i) הרי קבענו

(1) דרבנן דרשי גזירה שוה דחטא-חטא מתרומה לדינים עקריים שונים

(2) ואי לאו מיעוט דומתו בו הוו סברי גם הם דמדדייקין מינה גם כן דין שני אשר הזיד במעילה במיתה

(ii) ואמאי לא ידרשו גם הם כרבי מתרומה עוד דין שני דאין צירוף למעילה

(ב) תירוץ

(i) רבי

(1) דס"ל דהזיד במעילה במיתה ולא איכפת לי' מיעוטא דומתו בו

(2) מובן דגם כן לא איכפת לי' רבויא דתמעול מעל

(ii) מה שאין כן רבנן

(1) דחיישי למיעוט דומתו בו

(2) חיישי נמי לריבוי של תמעול מעל

גמרא לא אם אמרת בשאר מצוות שכן לא מתחייב בהן שאינו מתעסק כו'

גמרא לא אם אמרת בשאר מצוות שכן לא מתחייב בהן שאינו מתעסק כו' יש לדקדק למאי דס"ד השתא דלא כתיב בשגגה במעילה ובעי למילף מק"ו משאר מצוות לפטור מזיד במעילה מהאי ק"ו נמי נילף לפטור שאין מתעסק במעילה ויש ליישב דאין ה"נ ה"ק לא אם אמרת כו' דאי לא הוה כתיב בשגגה במעילה הוה ילפינן בין מזיד ובין שאין מתעסק לפטור מק"ו משאר מצוות ולכך איצטריך למכתב בשגגה במעילה דגלי לן דלא נילף ליה לפטור משאר מצוות וא"כ שאין מתעסק חייב בה מדלא כתיב ביה בה כדכתיב בשאר מצוות ודו"ק:

(1) ברייתא כמבואר ברש"י

(א) וחטאה בשגגה (במעילה) פרט למזיד שאינו מביא קרבן מעילה

(ב) קשיא

(i) למה צריכין קרא דוחטאה בשגגה ללמד דמזיד אינו מביא קרבן מעילה

(ii) נילף דמזיד אינו מביא קרבן מעילה מקל וחומר:

(1) מה שאר מצוות כגון חלב ודם דחמירי דמזידן בכרת

(א) ואפילו הכי קילי לגבי קרבן דאין להם קרבן חטאת במזיד

(2) מעילה דקיל דבמזיד אינו בכרת

(א) מכל שכן דאינו מביא קרבן במזיד

(ג) תירוץ

(i) מתעסק בשאר מצוות פטור ממיעות ד"בה" פרט למתעסק

(ii) במעילה לית מיעוטא ולכן מתעסק במעילה חייב

(iii) הרי

(1) דמעילה חמיר לגבי שאר מצוות

(2) והלכך צריכין וחטאה בשגגה למילף דאפ"ה אין קרבן לזדון מעילה

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) נימא דאי לא הוי כתיב וחטאה

(ii) הוינא ילפינן מאותו קל וחומר גופי' בין דמתעסק פטור בין דמזיד אינו מביא קרבן

(iii) ולכן אכתי תיקשי דלא צריכין וחטאה בשגגה

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי דאי לא כתיב וחטאה בשגגה

(ii) הוינא ילפינן בקל וחומר בין דמתעסק במעילה פטור בין דמזיד אינו מביא קרבן

(iii) ואף על פי כן

(1) אכתי צריכין "וחטאה בשגגה" למילף דמזיד פטור מקרבן

(2) כדי להוכיח אשר מאיזו טעם לית למיסמך על קל וחומר זו כל עיקר

(א) בין לפטור מתעסק

(ב) בין דמזיד אינו מביא קרבן

(iv) ולכן

(1) לגבי קרבן במזיד איצטריך וחטאה בשגג למיפטרי'

(2) ולגבי מתעסק דליכא לימוד אחריתא למיפטרי' בקושטא מתעסק במעילה חייב

דף לג:

תד"ה אמר קרא

[דף לג עמוד ב] תוס' בד"ה אמר קרא כו' דדוקא בטבל טמא אין מדליקין כו' אבל בטבל של חמץ מדליקין כו' עכ"ל דבריהם תמוהין דבלאו איסור חמץ נמי בכל טבל בין טמאה בין טהורה אין מדליקין דהנאה של כילוי אסור בטבל כמ"ש התוס' בפ"ק בד"ה כדי שתהא בהמה כו' דהנאה של כילוי אסור בכל טבל דהדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה מיתסר בהדלקה קודם הרמה אף טהורה כו' וכל הנאה של כילוי כו' עכ"ל ע"ש וצ"ע:

תד"ה לאימת ובא"ד וההיא

בד"ה לאימת כו' דהא מכי נפיק מינה פורתא מתכשרי ומיד מקבל טומאה כו' עכ"ל ר"ל שהרי הטומאה נוגע בזג ואף על גב שנוגע במקום הנגוב בזג כפרש"י ומשום דאל"כ ודאי נטמא המשקה בכל שהוא מן הטמא גופא מ"מ היה נטמא הזג כיון דמתכשר אי לאו דבציר להו שיעורא כדקאמר תלמודא וק"ל:

בא"ד וההיא דת"כ שהביא רש"י שאוכל מטמא בכל שהוא אסמכתא כו' עכ"ל ומדרבנן ודאי דאוכל מטמא בכל שהוא מיהו לענין הכשר אפילו מדרבנן אינו מקבל בכל שהוא כדקאמר לאימת מתכשרי לכי סחיט כו' בציר ליה שיעורא דדוחק הוא לומר דהך מתני' דטמא מת שסחט איירי בטומאה דאורייתא ודפריך נמי בפ' אלו עוברין מקום מגעו אמאי פסול כבר פירשו התוס' שם דהכי פריך הא לא הוי כביצה והואיל שלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן למימר דבטלי אגב מקפה כו' ע"ש ובההיא דכריתות דאמרי' דלא מקבל הבצק טומאה משום דלית ביה שיעור כמ"ש התוס' בשם רש"י אטומאה דאורייתא קאי התם בכריתות ועיין בזה בתוס' פרק מרובה בד"ה פרה כו' ודו"ק:

בא"ד ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה כו' שאין נוגעין בנבילה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בתוס' פרק מרובה ובחדושינו פרק אותו ואת בנו:

(1) הקדמה א'

(א) רש"י

(i) אוכל כל שהוא מקבל טומאה

(ii) אוכל כביצה מטמא אחרים

(ב) רבינו תם

(i) אוכל פחות מכביצה לא מקבל טומאה ולא מטמא אחרים

(2) הקדמה ב'

(א) משקין כל דהו מקבלין טומאה

(3) הקדמה ג'

(א) ר' יוחנן אית לי' דמשקין בענבים מיפקד פקיד בזגין שלהם

(ב) ולכן כשנטמאו זגין לא נטמאו משקין דמיפקדי בפנים

(4) ברייתא

(א) טמא מת שסחט זיתים וענבים מכוונת כביצה טהורין

(5) רש"י כמבואר במהרש"א

(א) מדובר

(i) בטמא מת שנגע בזגין במקום נגוב לפני שדרך לענבים

(1) דאלו נגע במשקין על הזגין

(2) אותן משקין היו נטמאין דהרי קבענו אשר משקין נטמאין אפילו כשהן פחותין מכביצה

(ii) ולאח"כ דרך לענבים בפשוטי כלי עץ שאינן מטמאין

- (ב) נמצא
- (i) אשר נגיעת טמא מת בזגין לפני דריכתו לא טמאו למשקין בעודן מיפקדי בתוך הזגין
- (ii) ולאחר כך
- (1) כשהמשקין נסחטין על ידי דריכה ונוגעין בזגין ואינן מיפקדין
- (2) כבר בצרי ענבים משיעור כביצה ולא מיטמאי
- (6) גמרא
- (א) רב חסדא
- (i) משקין בענבים מיבלע בליעי
- (ii) ולכן
- (1) כשנטמאו ענבים בעודן כביצה לפני שדרכן
- (2) נטמאו גם כן משקין דמיבלעי בתוכם
- (ב) קשיא לרב חסדא כמבואר במהרש"א ד"ה לאימת
- (i) לדידך דאמרת מיבלע בליעי הרי כבר נטמאו משקין בענבים אף לפני שסחטן
- (ii) ותיקשי הא דתניא בברייתא דטהורין
- (ג) תירוץ של "לאימת מתכשרי" כמבואר בתוספות ובמהרש"א ד"ה לאימת
- (i) הכא במאי עסקינן בענבים שלא הוכשרו עד שסחטן
- (1) ולכן לא נטמאו אפילו זגין כשנגע בהן טמא מת לפני דהוכשרו
- (ii) לאימת מתכשרי לכי סחיט להו והוכשרו במשקין שנסחטו
- (1) כי סחיט להו בצרי משיעור כביצה
- (7) תוספות
- (א) קושיית רבינו תם לרש"י
- (i) לתירוץ "לאימת מתכשרי" מה לי דבציר להו שיעורא
- (ii) הרי לשיטת רש"י אפילו אוכלין כל שהוא מיטמאי
- (8) רש"י מביא סייעתא לשיטתו מתורת כהנים
- (א) "מכל האוכל" קמילף
- (i) אוכל נטמא בכל שהוא דהיינו פחות מכביצה
- (ii) אבל אינו מטמא אחרים עד שיהא בו כביצה
- (9) תוספות כמבואר במהרש"א בא"ד וההיא
- (א) לר"ת האי "מכל האוכל" אינו אלא אסמכתא בעלמא
- (ב) ודיקא מדרבנן מקבלין אוכלין טומאה בכל שהוא
- (10) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) תירוץ "לאימת מתכשרי" קשה אף לרבינו תם

(1) היאך מתרצין לרב חסדא דאימת מתכשרי ענבים לכי סחיט להו וכי סחיט להו בציר להו שיעורא

(2) הרי אפילו לרבינו תם מיהת מדרבנן מקבלין אוכלין טומאה בכל שהוא

(3) ודוחק למימר דברייתא דיקא בטומאה דאורייתא משתעי

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי דמדרבנן מקבלין אוכלין טומאה בכל שהוא

(ii) אבל מכל מקום אין להכשיר אוכלין פחות מכביצה אפילו לטומאה דרבנן

דף לד.

תד"ה בשליקתא

[דף לד עמוד א] בד"ה בשליקתא כו' אבל למאס אסור כו' דבפ' הלוקח כו' תירום ותרקב כו' ואור"ת דבמאיסתא כו' עכ"ל לכאורה שהביאו ראייה לדבריהם דלמאס אסור מהא דבפ' הלוקח אר"א תירום ותרקב ובפ"ה דתרומות גרסו ותשרף וע"כ בשכבר מאוסות אמר תישרף דאי שרי למאס לישרף אמאי תנא כלל תרקב שהרי יוכל למאס וליהנות בשעת שריפה וק"ק דלפ"ז רב הונא דפליג דאסר בחיטי היינו אפילו בשכבר שלוקות ומאוסות ותקשי ליה אההיא דתני תישרף ויש לישב ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר בתוספות

(א) רב הונא

(i) אסור להדליק בחיטי תרומה שנשמאת מחמת חשש לתקלה דאתא למיכלי'

(ii) ואפילו בשליקתא ומאיסתא חוששין לתקלה

(ב) רב אשי

(i) בשליקתא ומאיסתא לא חיישינן לתקלה ומותר להדליק

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שאלה

(i) לרב אשי

(1) האם מותר להשהות עד דמאיסי ולהדליק לאחר דאימאיס

(2) או דחיישינן לתקלה ואסור להדליק אא"כ אימאיסי כבר

(ב) תשובה

(i) הי לך ב' גרסאות בשיטת ר' אליעזר

(1) בפ' הלוקח גרסינן דר' אליעזר אית לי "תירום ותרקב"

(2) בתרומות פ"ה מ"ב גרסינן דר' אליעזר אית לי "תירום ותישרף"

(ii) וכדי שלא תהיינה גרסאות אלו סותרות חזא לחברתה מסתבר אשר

(1) בפרק הלוקח איירי בחיטין דאכתי לא מאיסי ואסור לשהותן ולכן תרקב

(2) במסכת תרומות איירי בחיטין דכבר מאיסי ולכן מותר להדליק בהו

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) רב הונא מחמיר יותר מדרב אשי

(ii) ונמצא דאית לי דאסור לשרוף חיטי אפילו היכא דכבר אימאיסי

(iii) והאיך מיישב רב הונא להך דתירום ותישרף

תד"ה טהרו מלטמא

בד"ה טהרו מלטמא כו' דתניא בתוס' גידולי תרומה ומעשר שני הרי הוא כחולין כו' עכ"ל והר"ש בפ"ה המשנה כתב דבתוספתא דמס' טהרות מתנייה ואיכא לאוקמי לענין טומאה וטהרה ע"ש וק"ל:

בא"ד גידוליהם אסורין מלאכול בירושלים אף לזרים כו' בלאו הכי לא א"ש לישנא אף לזרים כו' ונראה דזרים דהתם היינו נכרי כו' עכ"ל מהרש"ל כתב בזה דברי הרמב"ם אבל אינן מענין כוונת דברי התוס' דהכא וע"כ אין להאריך בהם אבל הנראה כמו שהעיד על עצמו בעל התוס' הר"ש מקוצי [משנ"ץ] בפ"ה המשנה פ"ט דתרומות אמתניתין דגידולי תרומה וז"ל שם הא דתנן בפרק ב' דבכורים דמעשר שני ובכורים גידוליהם אסורים מלאכול בירושלים אף לזרים משא"כ בתרומה - במס' פסחים לא כווננו יפה דאין ענינה לכאן ופירושה כמו שפירשנו במקומה כו' עכ"ל ותוכן דברי הר"ש במקומה במס' בכורים בשם הירושלמי לתרץ אלו הקושיות דאף לזרים ולבהמה לא קאי איסורא דקאמר ת"ק אלא אהתירא דקתני התם ר"ש מתיר ומשום בכורים נקט זרים ודקתני משא"כ בתרומה פירש הר"ש שם דלאו לענין גידולין קאמר אלא לענין גידוליהן ולענין שאוסר בכל שהו דמשכחת [בבכורים] שאוסרת בכל שהוא כגון שנתערב בתרומה אבל בתרומה לא משכחת בשום מקום שאוסרת בכל שהוא כו' ע"ש באורך ושכתב שם דהכא בפסחים לא נתכוון יפה דהיינו ממה שפ"ה כאן לתרץ הקושיות דזרים היינו נכרי ור"ל דאע"ג דשנינו במס' טהרות דגידולי תרומה אסורין מלאכול דהיינו לישראל משום כדי שלא ישהה אותה כהן לזריעה מיהו טהורים מלטמא דמשום ריוח פורתא דשרי לכהן לא ישהה אותה הכי נמי לזורעה כדי למוכרה גידוליה לנכרי ודאי לא ישהה אותה כיון דאסורה לישראל והשתא שפיר קאמר אף לזרים גבי מעשר שני ובכורים דזרים היינו נכרי וקאמר דאף על גב דגבי תרומה אמרינן גידוליה אסורין לישראל אבל לנכרי שרי דלא ישהה אותה הכהן משום ריוח פורתא כדי לזורעה למכרה לנכרי מכל מקום במעשר שני ובכורים גידוליהן אסור אף לנכרי ועל דברי אלו והפ"ה שכתב הר"ש - כתב שם דלא נתכוין יפה אלא שהפ"ה הוא כמו שפ"ה במקומה במס' בכורים וכמ"ש לעיל ודו"ק:

(1) הקדמה א'

- (א) בכורים נאכלין דיקא לכהנים בירושלים
- (ב) תרומה נאכלת דיקא לכהנים ואפילו חוץ לירושלים
- (ג) תרומה מעורבת לתוך חולין
 - (i) בטלה בשיעור הראוי לו
 - (ii) ולאחר ביטול נאכל התערובת אפילו לזרים
- (ד) בכורים מעורבין לתוך חולין
 - (i) בטלין בשיעור הראוי להן
 - (ii) ולאחר ביטול נאכל התערובת אפילו לזרים ואפילו חוץ לירושלים
- (ה) בכורים מעורבין לתוך תרומה
 - (i) אינן בטלין כל עיקר

(ii) דהרי

(1) לגבי אכילה לזרים ליכא ביטול דבין בכורים בין תרומה אסורין לזרים

(2) ולגבי אכילה חוץ לירושלים

(א) תערובת חשיבא דבר שיש לו מתירין אשר אפילו באלף לא בטל

(ב) דהרי בין תרומה בין בכורים נאכלין לכהנים בירושלים

(2) הקדמה ב'

(א) גידולי גידולין של תרומה חולין הן בדבר שזרעו כלה

(ב) גידולי גידולין של תרומה תרומה הן בדבר שאין זרעו כלה

(3) הקדמה ג'

(א) גידולי גידולין של בכורים בכורים הן אפילו בדבר שזרעו כלה

(ב) והיינו טעמא דמחמירין בבכורים יותר מבתרומה משום

(i) דקבענו דבכורים חמירי יותר מתרומה בהא

(ii) דדיקא בבכורים איכא אופן דאפילו באלף לא בטל

(4) משנה לפי הבנת רבה הובאת לסוגיא דידן ממסכת טהרות

(א) גידולי תרומה טמאה

(i) אסורין לזרים ישראלים מחמת דגידולי תרומה תרומה

(ii) ברם טהורין מלטמא ומותרין לכהן

(5) תוספות

(א) חלק א' – פירוש ר"י כמבואר במהרש"א

(i) גידולי תרומה טמאה חשיבא כתרומה דאסורה לזרים גזירה שמא ישהה כהן תרומה טמאה לזריעה כדי שתהא מותרת לישראל בתורת חולין

(ii) אבל לא גזרינן שיהא אסור גם לכהן בתורת תרומה טמאה משום דליכא כי אם ריווח פורתא לטהרו לכהן ולא חיישינן שיהא שוהה לתרומה טמאה לזריעה לצורך ריווח פורתא זו

(ב) חלק ב' – רבינו נסים גאון במגילת סתרים

(i) קשיא

(1) קתני בתוספתא אשר גידולי תרומה חולין

(ii) תירוץ

(1) יש להן דין חולין דיקא לגבי הא דחייבין בלקט שכחה ופאה

(6) הקדמה להמשך תוספות

(א) קטעי משנה במסכת בכורים

(i) גידולי בכורים אסורים מלאכול בירושלים

(ii) אף לזרים

(iii) ר' שמעון מתיר

- (iv) הרי אלו בבכורים מה שאין כן בתרומה
- (ב) ולכאורה משמעו כאלו כתיב
- (i) גידולי בכורים אסורין מלאכול לזרים אף בירושלים
- (ii) ר' שמעון מתיר
- (iii) מה שאין כן גידולי תרומה דמותרין לזרים
- (ג) והיינו טעמא
- (i) דגידולי בכורים בכורים
- (ii) אבל גידולי תרומה חולין
- (7) המשך תוספות – קושיות דר' משה נבריי"ש
- (א) קשיא א'
- (i) מהלך זו סותרת משנה דידן ממסכת טהרות דקתני אשר גידולי תרומה ואסורין לזרים
- (ב) קשיא ב'
- (i) לרבנותא יותר הוי לה למשנה למיתני דגידולי ביכורים אסורים אף לכהנים מבחוץ לירושלים הגם דמותרים לכהנים בירושלים
- (8) המשך של תוספות על ידי ר' שמשון משנ"ץ (ר"ש) כמבואר במהרש"א
- (א) תירוץ לקושיית ר' משה נבריי"ש
- (i) "זרים" במשנה במסכת ביכורים משמעו נכרים
- (ii) ונמק למשנה כאלו כתיב
- (1) גידולי בכורים אסורין מלאכול לזרים נכרים אף בירושלים
- (2) ר' שמעון מתיר
- (3) מה שאין כן גידולי תרומה דמותרין לזרים נכרים
- (iii) ואשמועינן אשר גידולי תרומה הגם דאסורין לישראלים מותרין לנכרים
- (1) וזאת בהתאם לסברא דלעיל
- (א) דלישראל אסורין גזירה שמא ישהה כהן תרומה טמאה לזריעה כדי שתהא מותרת לישראל
- (ב) אבל לא גזרינן שיהא אסור גם לנכרי
- (i) משום דליכא כי אם ריווח פורתא לתתו לנכרי
- (ii) לא חיישינן שיהא שוהה לתרומה טמאה לזריעה לצורך ריווח פורתא זו
- (iii) בדומה להא דלא חיישינן אשר משום ריווח פורתא ישהה אותה לזריעה לכהן
- (9) ר"ש במסכת תרומות כמבואר במהרש"א
- (א) פירושו של רבינו נסים גאון במגילת סתרים לתוספתא
- (i) אשר "גידולי תרומה חולין" משמעו דאכתי מחויבין בלקט שכחה ופאה
- (ii) דוחק הוא

(ב) ולא זו בלבד אלא אף זו

(i) דפירושו דר"ש גופי' בתוספות דידן אשר

(1) "זרים" במשנה בביכורים משמעו נכרים

(2) ובפירוש זה כיוון לתרץ קושיית רבינו משה נבריי"ש

(ii) גם כן דוחק הוא ולא כיוון ר"ש יפה בתוספות דידן לפרש כן

(10) וחוזר ר"ש ומפרש התם למשנה בביכורים ככה כמבואר במהרש"א

(א) משמעו של משנה בבכורים היינו כאלו כתיב

(i) גידולי גידולין של ביכורים אסורין מלאכול חוץ מירושלים אפילו בדבר שזרעו כלה

(ii) ר' שמעון מתיר אף לזרים ישראלים

(iii) מה שאין כן בתרומה דאפילו לתנא קמא מותר לזרים ישראלים בדבר שזרעו כלה

(ב) שים לב

(i) דבהא דמוקמינן אשר משנה מדובר בגידולי גידולין מתורץ קושיית ר' משה נבריי"ש

(1) דהרי מיהת לגבי גידולי תרומה מודה משנה דהתם דתרומה הן ואסורין לזרים

(ii) ודבהא דמוקמינן אשר "אף לזרים" דברי ר' שמעון הן

(1) מיושב דלא בעינן לדחוקי ולמימר אשר משנה בזרים נכרים משתעי

(ג) שאלה

(i) במקום לתרץ דמשנה בגידולי גידולין משתעי ואשר "מה שאין כן בתרומה" קא מילף דגידולי גידולים של תרומה חולין

(ii) אמאי לא מיישבין בפשיטות דבגידולין משתעי

(1) וקא משמע לן אשר

(א) גידולי בכורים אינן נאכלין אלא בירושלים

(ב) משא"כ גידולי תרומה דנאכלין אפילו חוץ לירושלים

(ד) תשובה

(i) אין לפרש ככה דלאו רבותא היא כלל לגבי תרומה

(1) דכבר יודעין אנחנו ממשנה אחרת אשר אפילו תרומה גופה נאכלת לכהנים חוץ מירושלים

(2) ומכל שכן אשר גידולי תרומה נאכלין חוץ מירושלים

סוגיא דעובר צורתו והציץ מרצה חלק א' - תד"ה למה לי עיבור צורה

בד"ה ל"ל עיבור צורה קשה לר"י כו' וי"ל מ"מ אחר שנזרק בלול יש בו היסח הדעת כו' עכ"ל יש לדקדק דהא טומאה נמי מביא להיסח הדעת כדאמר לעיל גבי שתילי תרומה שנטמאו וא"כ ה"נ נימא לקמן בנטמא או בנפסל בטבול יום שמסית דעתו שוב מן הבשר והיסח הדעת פסול הגוף הוא והדרן קושיא לדוכתיה אמאי קתני הורצה ויש ליישב כיון דההוא היסח הדעת בא מן הטומאה שפיר קאמר דהורצה על הטומאה גופה וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) איצטריך עיבור צורה בלינה כדי לשרוף

(i) פסול קדשים שאינו פסול הגוף

(ii) או פסול קדשים בדם או בבעלים

(2) הקדמה ב'

(א) לריש לקיש היסח הדעת פסול הגוף הוא

(3) הקדמה ג'

(א) ציץ מרצה דיקא על טומאה

(4) הקדמה ד'

(א) ממשנה בדף לד. לגבי פסולי תרומות שנטמאו מוכח אשר טומאה מביא לפסול היסח הדעת

(ב) פרטי לימוד זה אינן מעניינינו

(5) ברייתא א'

(א) לול קטן ה' ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף לעבר צורתן כדי להוציאן לבית השריפה

(6) גמרא

(א) לכאורה בברייתא א' מדובר בפסול היסח הדעת

(ב) קשיא לריש לקיש

(i) לדידך דאמרת דהיסח הדעת פסול הגוף הוא

(ii) למה בעי עיבור צורה

(7) תוספות

(א) קשיא

(i) הוה לה לגמרא לתרץ דבברייתא מדובר בפסול בדם או בבעלים ולא בפסול הגוף

(ב) תירוצן

(i) זריקה ללול גופה הוה היסח הדעת דפסול הגוף הוא לריש לקיש

(ii) ולכן אכתי קשה אמאי בעי עיבור צורה

מקורו ראשון	מקורו לבסוף	דינו
פסול דם ובעלים דבעי עיבור צורה	זריקה והיסח הדעת דלא בעי עיבור צורה	אזלינן בתר מקורו לבסוף דלא בעי עיבור צורה

(8) ברייתא ב' כמבואר בגמרא

א) נטמא או שנפסל הבשר בטומאת טבול יום או שיצא חוץ לקלעים

(i) לר' אליעזר

(1) יזרוק אף לכתחלה

(ii) לר' יהושע

(1) לכתחלה לא יזרוק דאם אין בשר אין דם

(2) ואם זרק הורצה

9) מהרש"א

א) שים לב טומאה מביא להיסח הדעת וציץ לא מרצה על היסח הדעת

ב) ונמצא

(i) דלגבי עיבור צורה

(1) לא אזלינן בתר מקורו ראשון דפסול בדם או בבעלים דבעי עיבור צורה

(2) אלא אזלינן בתר מקורו לבסוף דהיינו היסח הדעת דלא בעי עיבור צורה

(ii) מה שאין כן לריצוי ציץ אליבא דר' יהושע

(1) דאזלינן בתר מקורו ראשון דטומאה דמרוצה בציץ

(2) ולא אזלינן בתר מקורו בסוף של היסח הדעת דאינו מרוצה בציץ

מקורו ראשון	מקורו לבסוף	דינו
פסול דם ובעלים דבעי עיבור צורה	זריקה והיסח הדעת דלא בעי עיבור צורה	אזלינן בתר מקורו לבסוף דלא בעי עיבור צורה לקושיא דגמרא
פסול טבול יום דמרוצה בציץ	היסח הדעת דלא מרוצה בציץ	לר' יהושע אזלינן בתר מקורו לכתחלה דמרוצה בציץ

10) מהרש"א

א) קשיא לריש לקיש

(i) מאי שנא

(1) דלגבי עיבור צורה אזלינן בתר מקורו לבסוף

(2) ולגבי ריצוי ציץ אזלינן בתר מקורו לכתחלה

ב) תירוצן

(i) ציץ מרצה

(1) לכל פסול טומאה ולכל פסול – כולל פסול הגוף – שמקורו מן דין טומאה

(ii) משא"כ עיבור צורה

(1) דאף אם מקורו פסול דם או בעלים דטעון עיבור צורה

(2) מכל מקום לא בעי עיבור צורה אם לאחר כך בא עליו פסול הגוף

דף לד:

סוגיא דעובר צורתו רש"י בד"ה אי אמרת בשלמא ותוס' ד"ה שאם זרק הורצה

[דף לד עמוד ב] בפרש"י בד"ה א"ב פסול כו' איכא למימר בדיעבד הורצה עכ"ל לאו
בדיעבד הורצה משום דהציץ מרצה בדיעבד דא"כ לר' יהושע אין חילוק בין פסול
טומאה לפסול יוצא דבשניהם לכתחלה אין הציץ מרצה ובדיעבד מרצה וקרא כתיב אינו
נושא אלא עון טומאה אלא דביוצא קאמר דבדיעבד הורצה ממילא בלאו ציץ ומה"ט
דקאמר דקילא ליה פסול יוצא דמחמת ד"א חשבינן ליה וק"ל:

תוס' בד"ה שאם זרק כו' וכ"ש להרצאה דהא ר"א דאמר הכא יזרוק כו' דלהוציאה
ממעילה לא כו' עכ"ל ר"ל דע"כ עדיף הרצאה מלהוציא מידי מעילה דהא לר"א לענין
הרצאה קאמר הכא יזרוק לכתחלה ולהוציאה מידי מעילה לא מהני אפילו בדיעבד וצ"ל
לר' יהושע דלהוציאה מידי מעילה נמי לא הוי אלא בדיעבד דאם לא כן לדידיה הוי
הוצאה עדיפא מהרצאה וק"ל:

(1) ברייתא

(א) נטמא או שנפסל הבשר או שיצא חוץ לקלעים

(i) ר' אליעזר אומר יזרוק

(ii) ר' יהושע אומר

(1) אם אין בשר אין דם ולכן לא יזרוק לדם

(2) ואם זרק הורצה

(2) רש"י

(א) "יוצא" לאו פסול טומאה הוא ומכל מקום הורצה בדיעבד

(i) מחמת דיוצא חשיב פסול מחמת דבר אחר

(ii) ולא משום דהורצה בציץ

(ב) משמעו של "פסול מחמת דבר אחר אינו מעניינו

(3) מהרש"א לביאור רש"י

(א) ליכא למימר אשר "יוצא" הורצה בדיעבד משום דהציץ מרצה בדיעבד אף ליוצא

(i) דהרי ברייתא משתעי נמי בנטמא ואף בטומאה קאמר ר' יהושע דלא הורצה אלא בדיעבד

(ii) ולא יתכן דלגבי הרצאה לא שנא טומאה ולא שנא פסול יוצא דהרי כתיב אשר ציץ נושא עון
טומאה דיקא

(ב) אלא היינו טעמא דאף ליוצא אם זרק הורצה

(i) דדין "אין בשר אין דם" אין לאומרו בדיעבד ביוצא מחמת דקיל דהוה פסול "מחמת דבר אחר"

(ii) והיכא דלא אמרינן "אין בשר אין דם" זריקה גופי' מועיל בדיעבד להרצה

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) הי לך סייעתא לשיטת רש"י

(i) חלק א'

(1) קבענו דר' אליעזר בברייתא

(א) פליג אר' יהושע בבשר שנטמא או נפסל או שיצא

(ב) ואית לי' דזרוק אף לכתחלה

(ii) חלק ב'

(1) איתא במסכת מעילה

(א) דר' אליעזר אומר דאין זריקה מועלת ליוצא להוציאו מידי מעילה

(ב) ודר' יהושע פליג ואומר דזריקה מועלת ליוצא להוציאו מידי מעילה

ר' יהושע	ר' אליעזר	
זריקה מועלת להוציאו מידי מעילה	זריקה לא מהניא כלל להוציאו מידי מעילה	להוציאו מידי מעילה
	זריקה מועלת אף לכתחלה להרצאה	להרצאה

(iii) עכשיו

(1) משיטת ר' אליעזר בברייתא דידן מוכח אשר הרצאה עדיפא

(2) ולכן

(א) ר' יהושע דאית לי' אשר זריקה מועלת אף להוציאה מידי מעילה

(ב) כל שכן דאית לי' דזריקה מועלת להרצאה

ר' יהושע	ר' אליעזר	
זריקה מועלת אף לכתחלה להוציאו מידי מעילה	זריקה לא מהניא כלל להוציאו מידי מעילה	להוציאה מידי מעילה
זריקה כל שכן דמועלת מיהת בדיעבד להרצאה	זריקה מועלת אף לכתחלה להרצאה	להרצאה

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אי אמרת דר' יהושע אית לי' דזריקה מועלת אף לכתחלה להוציאה מידי מעילה

(ii) הרי

(1) אית לי' דלהוציאו מידי מעילה עדיף מן הרצאה דלדידי' מהניא דיקא בדיעבד

(2) והופרך קל וחומר דתוספות

(ב) תירוך

(i) מוכרח דהכי פירושו

ר' יהושע	ר' אליעזר	
זריקה מועלת דיקא בדיעבד להוציאו מידי מעילה	זריקה לא מהניא כלל להוציאו מידי מעילה	להוציאה מידי מעילה
זריקה כל שכן דמועלת מיהת בדיעבד להרצאה	זריקה מועלת אף לכתחלה להרצאה	להרצאה

רש"י ד"ה הכי גרסין

בד"ה ה"ג כו' ושני עושה ג' בתרומה ל"ג דהא בחולין עסקינן דאי בתרומה הא אמרי' דעבוד מעלה כו' עכ"ל וה"ה דהוה מצי לדחויי דאי בתרומה עסקינן הוי אסור לדרוך אפילו בפחות פחות מכביצה משום תקלה ולכתחלה קאמר דורכן כדאמרי' לעיל מיהו הא דקאמר הקדישן ואח"כ דרכן טמאין היינו ע"כ בדיעבד דלכתחלה א"נ דלא היו טמאין אסור לדורכן אפילו בפחות מכביצה משום תקלה כדאמרי' לעיל ואיכא למימר השתא דאסיק אדעתיה משום מעלה עשו בתרומה ואף על גב דמשקין מפקיד פקיד לר' יוחנן בתרומה עבוד רבנן מעלה לטמא משקה עם האוכל אין אנו צריכין לעיל כלל לטעמא דתקלה ובההיא דתותים וענבים שנשמאו שאין בה היתר כו' היינו נמי משום מעלה ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) אין אוכלין מטמאין אחרים אלא בכביצה

(2) הקדמה ב'

(א) משקין כל דהו מקבלין טומאה

(3) הקדמה ג'

(א) אוכלין חולין ומשקין חולין נטמאין עד שני לטומאה

(ב) אוכלין או משקין של תרומה או שנעשו על טהרת תרומה נטמאין עד שלישי לטומאה

(4) הקדמה ד'

(א) "כל הפוסל את התרומה (דהיינו שני שפוסל אוכלין תרומה לשלישי) מטמא משקין להיות תחלה (כלומר להיות ראשון לטומאה)

(5) הקדמה ה'

(א) שים לב

(i) דשלישי לטומאה אינו פוסל תרומה להיות רביעי

(ii) ולכן לא מטמא משקין להיות ראשון לטומאה

(iii) ולטמא אוכלין או משקין להיות רביעי לא יתכן דדיקא הקדש נעשה רביעי לטומאה

(6) הקדמה ו'

(א) ר' יוחנן אית לי' בדף לג': דמשקין בענבים מיפקד פקיד

(ב) ולכן אלו נטמאו זגין לא נטמאו משקין דמיפקדי באותן זגין

(7) הקדמה ז'

(א) מעלה עשו בהקדש ובתרומה אשר משקין בענבים מיבלע בליעי

(ב) ולכן כשנטמאו זגין של הקדש ושל תרומה נטמאו גם כן משקין דמיבלעי בתוכם

(8) הקדמה ח'

(א) לא עשו מעלה לחולין שנעשו על טהרת תרומה

(9) מימרא א' דר' יוחנן בדף לג':

- (א) ענבים שהיו כביצה ונגע טומאה בזגין שלהם לפני שדרכן
- (ב) לאח"כ דורכן פחות פחות מכביצה ומשקין שנסחטין מותרין להקדש
- (ג) דהני משקין טהורין הן אליבא דר' יוחנן
- (i) שאין כאן מטמא משקין אלא הזגין שנגע בהן טומאה לפני שדרכן
- (ii) וכל עוד דלא דרך למשקין מיפקדי הן ולא מיטמאי
- (iii) וכשהמשקין יוצאין על ידי דריכה ולא מיפקדי עוד ונוגעין בזגין
- (iv) כבר בצרי ענבים ומשקין בתוכן משיעור כביצה ולא נטמאין

(10) מהרש"א

- (א) מלשון דורכן משמע דשרי לי' לכתחלה למידרך להני ענבים פחות פחות מכביצה ולהקדישן
- (11) ברייתא בדף לג:

(א) תרומת תותים וענבים שנטמאו אין להן תקנה

(12) גמרא שם

(א) קשיא לר' יוחנן

- (i) דהרי לדידי' אין הכי נמי דזגין טמאין הן ברם משקין לא נטמאו דמיפקד פקיד
- (ii) ושרי לי' לאח"כ למידרך לענבים פחות פחות מכביצה ולהקדיש למשקין

(ב) תירוץ

- (i) שאני תרומה דחיישינן לתקלה שמא כשדורכן יאכל לתותים ולזגי ענבים דנטמאו מכבר
- (ii) ולכן לכתחלה אסור לדורכן

(ג) שים לב

- (i) דלתירוץ זו בדיעבד מצי להקדישן דהרי לבסוף מעולם לא נטמאו הני משקין

(13) מהרש"א

- (א) הוה מצי לתרץ דשאני תרומה דקבענו אשר לתרומה מעלה עשו בהקדש ובתרומה דמיבלע בלועי
- (ב) ולכן נטמאו משקין מעיקרא ביחד עם הזגין
- (ג) ומובן אשר הני משקין אינן ראויין להקדש אפילו בדיעבד

(14) גמרא דידן

(א) מימרא ב' דר' יוחנן

- (ב) ענבים שהיו מכוונת כביצה ונגע טומאה בזגין שלהם **לאחר** שהקדישן אסור לי' לדורכן
- (i) דהרי קבענו דמעלה עשו בהקדש דאמרינן לגבי' אשר משקין מיבלע בליעי
- (ii) ולכתחלה כשנטמאו ה' להן שיעור כביצה

(ג) מימרא ג' דר' יוחנן בדף לד:

(i) דרכן אפילו טובא מכביצה

(ד) קשיא

- (i) הרי ר' יוחנן במימרא ג' שלו סותר דבריו בדף לג: במימרא א' שלו דאינו דרכן אלא פחות פחות מכביצה
- (ה) תירוץ דאי בעית אימא כמבואר ברש"י
- (i) במימרא א' דר' יוחנן
- (1) מדובר בענבים חולין שלא נעשו על טהרת תרומה
- (2) השתא
- (א) כיון
- (i) דזגין שנטמאו חולין הן
- (ii) וחולין לא מיטמאי אלא לשני לטומאה
- (ב) על כרחך ושנטמאו בראשון לטומאה ונעשו שני לטומאה
- (3) נמצא
- (א) דאם דורך יותר מכביצה ומשקין יוצאין ונוגעין בענבים
- (ב) הני משקין שנטמאו בשני לטומאה נעשין ראשון לטומאה מכה "כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה"
- (ג) ולכן איצטריך לדורכן פחות פחות מכביצה
- (ii) במימרא ג' דר' יוחנן בדף לד:
- (1) מדובר בענבים חולין שנעשו על טהרת תרומה שקבענו להן אשר יכולין ליעשות שלישי לטומאה
- (2) השתא
- (א) כיון
- (i) דזגין שנטמאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הן
- (ii) ומיטמאי לשלישי לטומאה
- (ב) יכול להיות שנטמאו בשני לטומאה ונעשו שלישי לטומאה
- (3) נמצא
- (א) דאלו דורך יותר מכביצה ומשקין שנסחטין נוגעין בזגין שהן שלישי לטומאה
- (ב) לא מיטמא הני משקין דהרי שלישי אינו פוסל את התרומה
- (ג) ולכן מצי דריך טובא אפילו יותר מכביצה

(15) רש"י

(א) קשיא

- (i) אמאי קאמרת דבמימרא ג' דר' יוחנן בדף לד:
- (1) מדובר בחולין שנעשו על טהרת תרומה
- (2) ומשום הכי נעשו הענבים שלישי בטומאה
- (ii) נימא בפשיטות לפי גרסת הספרים דהענבים תרומה היו

(ב) תירוץ

(i) אי אפשר לפרש כן

(ii) דאם כן היינו דנים אותם באותו דין שדנים להקדישן ואח"כ דורכן

(iii) דהיינו

(1) מפני מעלה היינו אומרים דמשקין בתוכן מיבלע בליעי

(2) ונטמאו מעיקרא ביחד עם הזגין

(16) מהרש"א

(א) עוד ה' ביד רש"י לפרש דא"א לאוקמה למימרא ג' דר' יוחנן בתרומה

(ב) דהרי קבענו

(i) דבתרומה אסור לדורכן לכתחלה אפילו בפחות מכביצה מחמת דבתרומה חיישינן לתקלה שמא יאכל לענבים כשדורך אותן דהרי זגין מיהת נטמאו מעיקרא כדביארנו לעיל

(ii) ומדברי ר' יוחנן בדף לג: משמע דדורכן אף לכתחלה משום דלית בהו חשש תקלה ומוכן דהיינו טעמא דלא מדובר בהקדש או בתרומה

רש"י ד"ה אף אנן נמי תנינא

**בד"ה אף אנן נמי תנינא כו' אפילו בקדושת פה עכ"ל לא ידענא מהיכא קא אייתי מהתם
ראיה דאפילו בקדושת פה ואפשר שע"ז כווננו התוס' לומר ופ"ה דחוק ודו"ק:**

תוס' בד"ה שאם זרק כו' וכ"ש להרצאה דהא ר"א דאמר הכא יזרוק כו' דלהוציאה ממעילה לא כו' עכ"ל ר"ל דע"כ עדיף הרצאה מלהוציא מידי מעילה דהא לר"א לענין הרצאה קאמר הכא יזרוק לכתחלה ולהוציאה מידי מעילה לא מהני אפילו בדיעבד וצ"ל לר' יהושע דלהוציאה מידי מעילה נמי לא הוי אלא בדיעבד דאם לא כן לדידיה הוי הוצאה עדיפא מהרצאה וק"ל:

עיין בעמוד 84